

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

כז א ב מ"י פ"ד הל"ג
מוקד ממונ הלכה ג
ועי' בשגות ומ"מ סמג
עשין פס טו"ע ח"מ ס"י
ש"ס ספ"ג א:
בז ג מ"י ש"ס סמג ש"ס
עור ש"ע ח"מ ס"י
ש"ס ספ"ג ג:
כז ד ה מ"י ש"ס הל"ג יא
טו"ע ש"ס ס"ט:
פ"ו ז מ"י פ"ג מהלכות
אצ"ה הלכה י' סמג
עשין עד טו"ע ח"מ ס"י
כ"ס ספ"ג טו:

פשיטא כיון דאפקוד קיימא לה ברשותיהו דכ"ל מילי. הצולווא
לגולה איירי מתני' כדמוקי לה צירושלמי^(א) ו"א"מ
ומגילה דקיימא צרשותיהו אפי' להתחייב על מה שהיא מוקד להכי
קאי דקמי' וילאמה והוקיע ליה לא למימר דכי היכי דמסרה לשומר
חנם והשאל נכנסו תחת צעלים^(ב)

ה"ה גזן דלגמא שומר הוא דמחייב
אבל גזן לא דמנינו דגרים שהשומר
חייב והגזן פטור שהרי נכחשה
בהמה הנכחשה הדרגא וצפירות
שהרקיע מוקפת מוכח בהגזל קמא
(לקמן ד' ע"ג:) דגזן אומר לו הרי שגך
לפניך משום דלא חשיב ציניו ולא
קניניהו ופטור אפילו נכחשה ללא
קבל עליו שמיירה אבל שומר כיון
שמחייב נכחשה ללא הדרי' ובהרקיע
כולס אס נעשו נכחשה כמו כן
יתחייב נכחשה הדרגא ובהרקיע
מקלמס כיון דקבל עליו שמיירה
דלמה לא יתחייב כזה כמו כזה שאין
השומר קונה ציניו ואפילו שאל
דק"ל דאף שאלו שמיין כדכר כהנה
ורב אסי' (לעיל ד' י"ג.) ואין לומר
דמתחייב לפי שאין יכולין לקיים זה
מזות השנה דמשלם מגופו דשגך ורגל
איירי מתני' ויש כאן השנה מעליה
כשמחזירים אותה לבעלים וי"ל דסברא
הוא דגזן נכנס תחת הצעלים דכיון
שהוא מרשות צעלים שהיו חייבין
בשמירתה ואין הצעלים יכולים לשמרה
לפי שגזלה מהם יש על הגזן לשמרה
לענין מוקד אקרו צעלים כל מי
שצדו לשמרה ולא דמי לתפסו ויזק
לר"ע (לעיל ד' י"ג:) דאפי' שומר חנם
אינו על חלק חצרו דשותף אין מתכוין

להחזיק רק בשלו ואינו צא להוציא
צעלים יותר משותף והכי משמע
לשנא דקמה צרשותיהו לכל מילי (א)
מה שהיא צרשותו לכל מילי יש לו להועיל כאן:
המעמיד בהמת חבירו על קמת חבירו חייב. ואל"ע שאין הצהמה שלו חייב מטעם שן ורגל דל"ע דכתיב^(ג) צעירה כדליה
חשיבה הואיל והוא עשה כמו מדליק פשתו של חבירו גזרו על חצרו^(ד) אבל אין לפרש דמחייב מטעם אש דברי היקף
והוי כאלו נותן לשם אש ואע"ג דפטרינן נותן סס המות לפני בהמת חבירו שאני התם או משום דלא עבדא דלכנה או משום דה"ל
שלא תחלב כדלמחר לעיל (ד' ע"ג:) דל"כ מטעם זה ה"ל להתחייב^(א) אפילו צרה"ר ולא משתמע שזם דוכתא דלחייב צרשות הרצים שן
אפילו מוקד בהמה אלא הפירות ומעמידה עליהו: **הכיישה** אמרת אן. ומחילה היא סוגר דמעמיד בהמה היינו שמתחייב
האפקוד ומוליכה ממנו על הקמה ומעמידה שם ולהכי הוה פשיטא טפי: **וְלִישָׁמִימִים** נמי שהבישוה. לגולה מיירי כדמוקי לה צירושלמי^(א)
ולא חשיב לה מילתא דפשיטא כמו שהיה חושב המקשה ולא חייש לפרש למה אין פשיטא לפי שקל להבין: **בההיא** הנאה ד"א
קבי' ל'מיתב ריפתא לעניא. משום דעוסק במזוה ודוקא נכחשה דמעמסק זה כגון שוטח^(א) לזכרה או משום^(ב) עסק שגריך לה לאצ"ה אבל
נשציל שאצ"ה צביחו לא יפטר מלמיתב ריפתא לעניא כיון שיכול לקיים שחיהם כדמוכח בסוכה (ד' ע"ג) ללא נפקא לן מקרא
דעוסק במזוה פטור מן המזוה ועוד דצפרק אין צין המודר (מ"ד ל"ג:) אמר דפרוטוה דרב יוסף לא שכיח ואי פטרת ליה כל זמן שהאצ"ה
וזמזוה בשפתו יפטר מן המזוה ועוד דצפרק אין צין המודר (מ"ד ל"ג:) אמר דפרוטוה דרב יוסף לא שכיח ואי פטרת ליה כל זמן שהאצ"ה
צביחו שכיח ושכיח הוא. פסק ר"ח וה"ג דהלכה כרב יוסף משום דאמרינן באין צין המודר (ע"ג) דכ"ע אית להו פרוטוה דרב יוסף
ואפילו מאן דשרי למודר להחזיר אצ"ה לא שרי אלא משום דפרוטוה דרב יוסף לא שכיח ואור"י דאינה ראייה כלל דגם רבה מודה לרב
יוסף דעוסק במזוה פטור מן המזוה אלא דס"ל דלא נעשה שומר שגר צדק ומ"מ הוא נהנה לכך אסור למודר אבל לא הוה שומר שגר
ואין לדקדק שמי נשמתין דהלכה כרב יוסף דמשני רב יוסף לעולם צביחוהו המשמרת וקמ"ל דלא צענין דעת צעלים כדכר אלעזר
והכי מוקי לה סוגיא דאלו מליאות (ב"מ ד' ע"ג) כי נראה דרבה קבלה מרב יוסף דקרא כד"א אחי ורבה נמי שהיה מדקדק
מתחילה דכשומר חנם דמי לא משמע ליה קרא אלא אסמכתא בעלמא דהא טעמא משום דמאי הנאה קא מטי ליה דלעיל ולא פליגי
רבה ורב יוסף אלא בסברא בעלמא וה"פ דהיה דאלו מליאות (ע"ג ד' ע"ג) אי דמנטרא לרבה כדלית ליה מפשיעה לרב יוסף
כדלית ליה מגניבה ואצ"ה פשיטא דלהא לא נריך קרא^(א) ונראה לר"י דהלכה כרבה בכל מקום לגבי רב יוסף צר משעה ענין ומחלה כדליתא
במי שמת (ב"ב ד' ע"ג) ואין לפרש דהיינו דוקא צבצא בתרא כמו שיש מפרשים מולמחר נמי שאחזו (גיטין ד' ע"ג) ומסברא והא
ק"ל כרבה ובהא אין הלכה כרשב"ג ואין לומר דשמת בהיה מילתא קיימא^(א) לן דהלכה כרבה דהוה ליה למימר והא ק"ל בהא הלכתא כרבה
כדלמחר ובהא אין הלכה כרשב"ג ועוד דצפרק המפקיד (ב"מ מג.) גבי מפקיד מעות אלא שולמי מותרים ישתמש בהן (גרוסין לא ישתמש בהן^(ב))
לפיכך אס אצדו חייב צאחרייתם קאמר רב נחמן דק"ל כותיה דביי נאנסו לא דמשום שהחירו לו חכמים להשתמש בהן אינו נעשה רק
שומר שגר א"כ צאלו מליאות (ע"ג ד' ע"ג) גבי מה יהוה דמים רבי טרפון אומר ישתמש בהן לפיכך אס אצדו חייב צאחרייתם
לא הוי אלא שיש כמו שאמר שם לרבה ואין לומר דהתם מילתא קיימא^(א) לן דהלכה כרבה דהוה ליה למימר והא ק"ל בהא הלכתא כרבה
שגר שהיה שומר אצ"ה לר"ח אס סברא דמשום שני צבצו^(א) דפטור מלמיתב ריפתא לעניא ועוד דמותר להשתמש לא יעשה צבציל
כך שאל אלא ש"ס בעלמא ועוד יש להביא ראייה דהלכתא כרבה כדמוקי סתמא דגמרא מתימין דהאומנין (ב"מ ד' ע"ג) הלוהו על
המשכון שומר שגר מחוורתא דלא כרבי אליעזר דלמחר במלוה חצרו על המשכון ואצד ישצב ויעול מעותיו ולרב יוסף הו"מ
לאוקמה אפילו כרבי אליעזר דלמסקנא^(א) מוקי כולהו אליביה ופלוגותיהו במלוה לריך למשכון אי מזה קעבד אי לא פי' שגריך
למשכון להשתמש צו ופוחת לו והולך מהלואתו כך פירש התם בקונטרס וא"כ הו"מ לאוקמה מתימין באין לריך למשכון דכ"ע

ליקומי רש"י

דקם דה באפה. שלא
הפנה למקום אחר ושבח
קכ"ב. פטור אצ"ה
הגם. עד שלא נגח וכו'
[לעיל ד' ע"ג:] **ב'ש"א**
שכר. שומר נשכר
[שבתות ט"ז]. תחת
הבעלים. מתחייבין
במוקד צעלים [לעיל ד' ע"ג].
שומר אבידה. שמת
אצ"ה והתנה אל תוך
עמו כדמייב (דברים כ"ג)
ואספתו אל תוך ביתך
[כ"מ פ"ב]. בשומר
הגם. ואינו חייב אלא
נכחשה. בשומר שכר.
וחייב בגניבה ואצ"ה
דשומר שכר מזוה הוא
דעוסק במזוה פטור מן
המזוה [שם ט"ז]. שכר
מזוה [שבתות ד' ע"ג]. ד"א
בעיא ל'מיתב ליה
ריפתא לעניא. נשציל
אחיה מזוה המקיים
[דברים ל"ג].

כיון דאפקוד. איכא משיכה ושניו רשות והוי קנויה לכל מילי:
דקמו דה באפה. שלא משכיה אלא עמדו צפניה לכל דא שלא תלך
אנה ואנה אלא לקמה לאכול: **במשמיד**. משמע שאותו צדו
ומוליכה לקמה: **הבישוה**. במקל אמרת לן צהיה דהמעמיד ומשום
הכי מחייב: **וְלִישָׁמִימִים** נמי דהבישוה.
במקל ואשמועינן מתני' דהכיישה^(א)
במקל זו היא משיכה: **אלא** תחתיו
דשומר. והכי משמע מסרה שומר
לרועה נכנס הרועה תחתיו ואולי
צעלים ומשתעב דיינא כדדי שני
והראשון מסתלק: **שומר שפטר**
לשומר חייב. אפילו צאונסין דלמחר
ליה מפקיד את המימנת לי נכחשה
איכו לא מהימן לי נכחשה שנאנסה
צפ' המפקיד (ב"מ לו:): **ל'ברויזיה**.
לתלמידו: **שומר אבידה**. הכניס
אצ"ה חצרו לצדו כדמייב ואספתו
אל תוך ביתך וגו' (דברים כ"ג): **ד"א**
בני ל'מיתב רפתא לעניא. דעוסק
במזוה פטור מן המזוה מוצלכתך
דכך נפקא לן במס' סוכה (ד' ע"ג):
המזוה

למיוסר לברזיליה איכא דאמרי מודקתני מסרה לרועה ולא קתני מסרה
לאחר ש"מ מאי מסרה לרועה מסר רועה לברזיליה דאורחיה דרועה למיוסר
לברזיליה אבל לאחר לא לימא מסייע ליה לרבה דאמר רבא **שומר שומר**
לשומר חייב אמרי לא דלמא אורחא דמילתא קתני והוא הדין לאחר: איתמר
שומר אבידה רבה אמר בשומר חנם דמי רב יוסף אמר כש"ש דמי רבה
אמר בשומר חנם דמי מאי הנאה קא מטי ליה רב יוסף אמר כש"ש דמי בההיא
הנאה דלא בעיא למיתב ליה^(א) **ריפתא לעניא הוי כש"ש איכא דמפרשי**
הכי רב יוסף אמר כש"ש דמי כיון דרחמנא שעבדיה בעל כורחיה הלכך כש"ש
דמי (סימן החזירה לעולם השב חייא אמרת נשבר שכר) איתביה רב יוסף לרבה
החזירה

כיון דאפקוד. איכא משיכה ושניו רשות והוי קנויה לכל מילי:
דקמו דה באפה. שלא משכיה אלא עמדו צפניה לכל דא שלא תלך
אנה ואנה אלא לקמה לאכול: **במשמיד**. משמע שאותו צדו
ומוליכה לקמה: **הבישוה**. במקל אמרת לן צהיה דהמעמיד ומשום
הכי מחייב: **וְלִישָׁמִימִים** נמי דהבישוה.
במקל ואשמועינן מתני' דהכיישה^(א)
במקל זו היא משיכה: **אלא** תחתיו
דשומר. והכי משמע מסרה שומר
לרועה נכנס הרועה תחתיו ואולי
צעלים ומשתעב דיינא כדדי שני
והראשון מסתלק: **שומר שפטר**
לשומר חייב. אפילו צאונסין דלמחר
ליה מפקיד את המימנת לי נכחשה
איכו לא מהימן לי נכחשה שנאנסה
צפ' המפקיד (ב"מ לו:): **ל'ברויזיה**.
לתלמידו: **שומר אבידה**. הכניס
אצ"ה חצרו לצדו כדמייב ואספתו
אל תוך ביתך וגו' (דברים כ"ג): **ד"א**
בני ל'מיתב רפתא לעניא. דעוסק
במזוה פטור מן המזוה מוצלכתך
דכך נפקא לן במס' סוכה (ד' ע"ג):
המזוה

כיון דאפקוד. איכא משיכה ושניו רשות והוי קנויה לכל מילי:
דקמו דה באפה. שלא משכיה אלא עמדו צפניה לכל דא שלא תלך
אנה ואנה אלא לקמה לאכול: **במשמיד**. משמע שאותו צדו
ומוליכה לקמה: **הבישוה**. במקל אמרת לן צהיה דהמעמיד ומשום
הכי מחייב: **וְלִישָׁמִימִים** נמי דהבישוה.
במקל ואשמועינן מתני' דהכיישה^(א)
במקל זו היא משיכה: **אלא** תחתיו
דשומר. והכי משמע מסרה שומר
לרועה נכנס הרועה תחתיו ואולי
צעלים ומשתעב דיינא כדדי שני
והראשון מסתלק: **שומר שפטר**
לשומר חייב. אפילו צאונסין דלמחר
ליה מפקיד את המימנת לי נכחשה
איכו לא מהימן לי נכחשה שנאנסה
צפ' המפקיד (ב"מ לו:): **ל'ברויזיה**.
לתלמידו: **שומר אבידה**. הכניס
אצ"ה חצרו לצדו כדמייב ואספתו
אל תוך ביתך וגו' (דברים כ"ג): **ד"א**
בני ל'מיתב רפתא לעניא. דעוסק
במזוה פטור מן המזוה מוצלכתך
דכך נפקא לן במס' סוכה (ד' ע"ג):
המזוה

כיון דאפקוד. איכא משיכה ושניו רשות והוי קנויה לכל מילי:
דקמו דה באפה. שלא משכיה אלא עמדו צפניה לכל דא שלא תלך
אנה ואנה אלא לקמה לאכול: **במשמיד**. משמע שאותו צדו
ומוליכה לקמה: **הבישוה**. במקל אמרת לן צהיה דהמעמיד ומשום
הכי מחייב: **וְלִישָׁמִימִים** נמי דהבישוה.
במקל ואשמועינן מתני' דהכיישה^(א)
במקל זו היא משיכה: **אלא** תחתיו
דשומר. והכי משמע מסרה שומר
לרועה נכנס הרועה תחתיו ואולי
צעלים ומשתעב דיינא כדדי שני
והראשון מסתלק: **שומר שפטר**
לשומר חייב. אפילו צאונסין דלמחר
ליה מפקיד את המימנת לי נכחשה
איכו לא מהימן לי נכחשה שנאנסה
צפ' המפקיד (ב"מ לו:): **ל'ברויזיה**.
לתלמידו: **שומר אבידה**. הכניס
אצ"ה חצרו לצדו כדמייב ואספתו
אל תוך ביתך וגו' (דברים כ"ג): **ד"א**
בני ל'מיתב רפתא לעניא. דעוסק
במזוה פטור מן המזוה מוצלכתך
דכך נפקא לן במס' סוכה (ד' ע"ג):
המזוה

(א) לעיל מד' (ב) לעיל
י"ז: ב"מ לו: (ג) ב"מ ט"ז.
פ"ג שצטות מד. גרסי
ל"ג (ד) בפריקין סוף
הלכה א. (ה) לעיל מד'
(ו) ושם ד"ה אין שמיין
(ז) שמות כ"ב ד' (ח) לקמן
ס"ב: (ט) ד"ה שלוחין.
(י) צ"ל לא. ושם כ"ט.
ד"ה והו' (כ"ש).
(כ"ד) ד"ה [הא] (ל) ע"י
ב"מ מג. (מ) שם פ"ב
ע"א וע"ב (נ) ע"י ולגין
הש"ס קידושין ט. ד"ה
בא"ד דע"כ.

הנהגות הב"ח

(א) תוס' ד"ה פשיטא
וכי דמה שהו' נשמו:

הנהגות הגר"א

[א] תוס' ד"ה
המעמיד בו' אפילו
ברחיק' בו' י"ז אבל
הכ"כ פסק דמייב:
[ב] ד"ה בההיא בו'
אפ"ה דוקא בו' י"ז
הג"א פ"ב דלכנה
וע"ש גר"ן ו"פ כהנו
דכ"ס עוסק אפילו
יכול לקיים שחיהם פטור
ע"ש: [ג] בא"ד ונראה
ד"ה דההיא בו' י"ז
ו"ר"ף וימ"ס מולקן
ע"ש:

הנהגות וצינוני

[א] צ"ל ל'מיתב ריפתא
לעניא (כ"ה) ברש"י
ובתוס' דבש תמרי:
[ב] י"ל דצ"ל דקם והאי
דיבור צ"ל אחר הדיבור
של מעמיד (מראה אש):
[ג] נדצ"ל דהכ"ש:
[ד] צ"ל שושחה
(בא"מ וכו' בבב"א):
[ה] צ"ל שוב (ב"ש):
[ו] ענין חדש ולא שייך
לדלעיל: [ז] צ"ל קים
(ב"ש): [ח] מהרגיש
בשם מה' שבא הגיה
דמלת "סברות" צ"ל
שכירות (גליקן)
והבא"מ מגיה שתי
הנאות:

החזירה. לאצדה: למקום שיראנה. מוגינה ואצדה ושומר שכר חייב צפי שכיח איניש צמיחה אצל צהרים שיחזירו דרשותו. של בעלים: מאי מוצא צמיחו וקתני חייב: מודינא דף. באצדת בעלי חיים דחייב המוצא צמיחה ואצדה ולאו משום שכר מלוה אלא משום דגנינה ואצדה לידהו פשיעותא היא: דביון דנקטו נגרי ברייתא. כיון שראו שגלומדות הן ללא צמי נטירותא יתירחא ואפי' הו' שומר חנם חייב אצל שומר אצדה דמטלטלי פטור מגנינה ואצדה: נגרי. פשיעות: השב. השנה מעלייתא משמע: אגירתו וחרורתו מנין. דסגי ליה למוצא בהשגתו לגינתו דבעלים: **הב"ב צריכין דעת בעלים.** גונב וגזל או אחד מאלוהי שומרין שהחזירו לרץ להודיעו לבעלים ואם לא הודיעו חייב המחזיר באחריותו: מענת גנב. לפטור עלמו ע"י גנב שטוען נגנבה הימנו² האצדה שמאלתי ומנאל שפדיו הוא³ משלס תשלומי כפל כגנב עלמו דדרשינן בפרק מרובה (לקמן דף סג:) ואם לא ימנאל הגנב⁴ אם לא ימנאל כמו שאמר אלא הוא עלמו גנב וכתוב בתריה ישלם שנים אי אמרת בשלמא שומר אצדה כשומר חנם דמי משום הכי משלס כפל דהוי צמי נפסיה נפסיה בטענת גנב: קרנא בני שמומי. נפשיה ל שלומי קרנא: מענת פשימים מזויין. גנב מזויין נטל הימנו בזמקה דקא פטר נפשיה בטענת אונס: פשימים מזויין גזלן הוא. ונפסנת אונס פטר נפשיה וכפל בטוען טענת גנב הוא דכתיב ציה רחמנא (דכתיב⁵) וגונב מציח האיש (שמות כג:) גנב הוא. ומשלס כפל וכן הפטור עלמו בטענת לטטים מזויין ולענין חיוב לא מייחייב שומר שכר עליה אם אמת אמו דהא איניש: לא

הנהגות הב"ח
(א) גבי' שכיח דעיל ויפיק: (ב) תוס' ד"ה אלא וכו' פי' שאינה משתמרת אלא ביום מליה:

הנהגות הגר"א
[א] גבי א"ל מודינא ב"ב. ג"כ וגיסקא הממ"ס (א"ל) הוא (בבב"ס) כו' וי"ל מיינו ג"כ ממקום שהחזירה אצל הא"ל מבט כניסא שלו (ועבדנא"ל סימן רס"ו פ"ה) ומש"ש ועוד דקאמר משמע דידוע דמשמע צ"ל הא"ל שפוטא ליה כ"כ. עין נמוספאה פ"ב דב"מ המוצא בהמה מצדו חייב בו לטולס בו ועוה"ל כ"כ ד"ה לעולם כו' (ומ"ש רש"י ד"ה החזירה לאצדה ל"ד דיל"ל דקא"ל אצמחה):

תורה אור השלם
(א) לא תראה את שור אחודך או את שוקך בקדחים והתעלמות מזה השב חשיבם לאחודך: (ירמיה כב. א)

הנהגות וציונים
[א] בדפוס"י י"ביתו"י ולפינו ע"פ המהדו"ל. ויהי לי להגיה בביתו כמו ברש"י (דק"ס) וכן הגיה הב"ש: [ב] ציל אביתו (ב"ש) או כיה (ב"ש): [ג] ציל דרמינו (ב"ש) וכיה בבתי: [ד] ציל דיה (בתי): [ה] נמחוק ע"פ המהדו"ל: [ו] ציל וליבן (ב"ש): [ז] יש להוסיף דבריו אלא (באה"מ) או שציל אצדעמיו (כ"ה בבתי): [ח] יש להוסיף גבי מוקי (באה"מ): [ט] נדצי"ל באצדה (ור"ל באבד המשכנון): [י] נדצי"ל ולכך בי מוקי וכו' קאמר ליפא (באה"מ): [יא] בחוסי ר"ש נוסף לשנויי הכי: [ב] ציל דב"ב:

בעליה: שומר חנם פטור השואל (ב"מ דף טז:): שחירת. מלוי במלכותו בשדה: עד לעו"ם לאו אפילו. הימיה

החזירה למקום שיראנה אינו חייב למפיל בה נגנבה או אבדה או אבדה חייב באחריותה מאי נגנבה או אבדה לאו נגנבה מביתו ואבדה מביתו לא ממקום שהחזירה והא קתני אינו חייב ליטפל בה א"ל הכא במאי עסקינן כגון שהחזירה בצהרים ותרתי קתני והכי קתני *החזירה שחרית למקום שיראנה (ב) ושכיח דעיל ונפיק דהוי לה אינו חייב ליטפל בה החזירה בצהרים למקום שיראנה דלא שכיח דעיל ונפיק דלא הוי לה ונגנבה או אבדה חייב באחריותה איתביה⁶ לעולם הוא חייב עד שיחזירה לרשותו מאי לעולם לאו אפילו מביתו⁷ ש"מ כשומר שכר דמי וא"ל מודינא לך בבעלי חיים דכיון⁸ דנקטי להו נגרא ברייתא בעי נפירותא יתירחא איתביה רבה לרב יוסף⁹ השב¹⁰ אין לי אלא בביתו¹¹ לגינתו ולחורבתו מנין ת"ל תשיבם מכל מקום מאי לגינתו ולחורבתו אילימא לגינתו המשתמרת ולחורבתו המשתמרת היינו ביתו אלא פשיטא לגינתו שאינה משתמרת ולחורבתו שאינה משתמרת ש"מ כשומר חנם דמי א"ל לעולם לגינתו המשתמרת ולחורבתו המשתמרת ודקא קשיא לך היינו ביתו הא קא משמע לן דלא בעינן דעת בעלים כדריב אלעזר¹² דא"ר אלעזר יהכל צריכין דעת בעלים וחוץ מהשבת אבידה שהרי ריבתה בו תורה השבות הרבה א"ל אבי לרב יוסף ואת לא תסברא דשומר אבידה כשומר חנם דמי והא¹³ אמר רבי חי"א בר אבא אמר רבי יוחנן והטוען טענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל ואי ס"ד שומר שכר הוי אמאי משלם תשלומי כפל קרנא בעי שלומי א"ל הכא במאי עסקינן כגון שטוען טענת לסטים מזויין א"ר¹⁴ ליסמים מזויין הוא א"ל כיון דמוטמר מאינשי גנב הוא איתביה לא

מלוה קעצד ולכל¹⁵ הוי כשומר שכר והא דצעי לזוקמא פלוגמיהו דרצה ורז יוסף והוי רצה כר"ל שהוא שומתי¹⁶ ועוד קאמר לימנאל דרז יוסף מנאי היא ומסיק דרז יוסף ככולי עלמא ומשמע דרצה ודאי מנאי היא ואינו יכול להעמיד¹⁷ אלא כר"ל ולא כרבי עקיבא דאי לרבי עקיבא ודאי הוי שומר שכר אי אפשר לומר כן דעל כרחך לרצה אפי' לרבי עקיבא שומר חנם הוי דצאלו מליאות (ב"מ דף טז. וספ) לרצה לא הוי לרבי טרפון דמתיר להשתמש אלא שומר שכר א"כ לר"ע לא הוי אלא שומר חנם לכך נראה דרצה לא עומד כלל פלוגמיהו בשומר אצדה אלא יאמר דלכולי עלמא שומר חנם הוי ופלוגמיהו דשמואל דר"ע אית ליה דשמואל אצד קתא דמנאל אצד אלפא זוזי¹⁸ ור"ל לית ליה דשמואל ורז יוסף כ"כ מוקי פלוגמיהו דשמואל לא קאי רבי אלעזר כותמיה שהוא פטור את המלוה באצדה¹⁹ אף מדמי המשכון ולכן²⁰ מוקי פלוגמיהו בשומר אצדה הוי כר"ע וקאמר לימנאל דרז יוסף מנאי היא דרצה ודאי לאו מנאי דמוקי פלוגמיהו דשמואל ומסיק דכולי עלמא אית להו דרז יוסף כו' והא דתנן בשעשוע (ד' מג. וספ) סלע הלויתני עליו ושמים היה שזה דמשמע שחייב לשלם המשכון כשאצד מיירי שאצד בפשיעה לרצה דלאמר שומר חנם הוי²¹:

לא במקום שהחזירה. ואפילו שומר חנם חייב דפושע הוא: **לעולם** כו'. היא סיפא דצרייתא דלעיל בתוספתא דב"מ (פ"ב ע"ט) ולהכי דייק מניה שפיר דחייב צמינה ואצדה קאמר: **אמר** ליה מודינא דף בבעלי חיים דכיון דנקטי להו נגרי ברייתא כו'. וכגון שנגנבה צאוחו ענין שנגרי צרייתא גרמו לה להגנב ולעיל לא חסיק אדעתיה האי שניא דהשתא מלי למימר דנגנבה או שאצדה לעיל מצימו קאמר אי נמי הן סיפא אצדה דוקא קאי שנגרי צרייתא גרמו לה להאצד אצל לענין גנינה פטור שאין גורמין לה ליגנב ומשום הכי צרישא דקתני צהדיא נגנבה לא מני לשנוי הכי:

אלא אגירתו שאינה משתמרת. פי' (ב) אלא צרוח מליה וש"מ כשומר חנם דמי דלכתה שמירתו: **קרנא** בני שמומי. וכיון שחייב עלמו לשלומי צשויו אפילו נמנאל שגנבו פטור מכלל: **כגון** שטוענו טענת פשימים מזויין. תימיה אמאי מוקי לה בלסטים מזויין דחסיק למימר דגנב הוא לוקמיה כגון שטוענו טענת גנינה צאונס שנגנבה ממנו צאונס גדול כגון שומר כספים הצפירה בקרקע שאי אפשר לנגנב אלא בצמילות תחת הקרקע דהוי אונס בלסטים מזויין או אם צא עליו חולי של טורף הדעת או שניה נפלה עליו צאונס או אונס אחר שאינו יכול לשומר ולרצה דפטור צקוף הפועלים (ב"מ דף טז:): על צעידנא דעילי אינשי או דנס צעידנא דנימי אינשי משכחת כפל שטוען טענת גנב צעידנא דעילי או צעידנא דנימי אינשי ונהנהו אמוראי דפליגי עליה התם מ"מ משכחת כדפרישית ומיהו איכא למימר דהכל לא חייש²² כיון דמשני שפיר בלסטים מזויין וס"ל דגנב הוא ובסמוך נמי אצרייתא דפריך לא אם אמרת הוה מלי למימר נמי וליטעמיך דגולן הוא אכתי תקשי לך דמצינו שומר שכר משלס כפל בטוען טענת גנב צאונס אך צההו ק"ו דאין עליו תשובה קשה דבפרק השואל (ב"מ דף טז.) מסיק עליה דקסבר האי תנא לטטים מזויין גולן הוא ומה צדך אכתי ש עליו תשובה דמה לשומר שכר שכן משלס כפל בטוען טענת גנב צאונס ואין לומר דכיון דגנינה צאונס לא שכיח לא חשיב פירכא אצל בלסטים מזויין שכיח טפי דצמחה מקומות פריך מחומרות דלא שכיח ועוד אע"ג דלא שכיח יכול לטעון כן ונראה לר"י דכיון שחייב הכחוב שומר שכר צמינה וקתם גנינה קרובה לאונס כדלמרינן צהשואל (ספ²³) סברא הוא דכל ענין שחיה הגנינה יחשיב מגורת הכחוב אפילו צאונס גמור ואל על גב דבלסטים מזויין דהיינו צהדיא דקרא פטר צו הכחוב אף על פי שאין אונסו גדול יותר ודומק (ועי' חוס' ב"מ מג. ד"ה אמר שמואל²⁴):

א"ל א"ב ג"ד דמי פירא מליה גולה ואצדה הלכה ד' טו ועין גמ"מ קמא ענין עד טו"ש ח"מ סי' רסו ענין ח"מ: א"ב ה"מ פ"ד מהל' גנינה הלכה י' ועין א"ש ופ"א מהלכות גולה ואצדה הלכה ח' סמג ענין עד טו"ש ח"מ סי' שנה ענין ח"מ סי' טז: א"ג ו' מ"י פ"א מהלכות גולה ואצדה ה"ל טו סמג ענין עד טו"ש ח"מ סי' טז: א"ד ו' מ"י פ"ד מהל' גנינה ה"ל י' ועין ח"מ סי' טז: א"ה ו' מ"י ט"ז פ"א ה"ל ג סמג ענין עד טו"ש ח"מ סי' טז: ח"מ סי' טז:

ליקוטי רש"י

נקיף דהו' נגרא ברייתא. למדא ללא לזון ומשנה לזכיה שומר יוסף (לקמן ק"ח:). אגירתו וצרייתא מנין. דלויא השנה ופטור. ד"א בבעין דעת בעלים. לומר לו שומר פתקן שהחזירה לניטון שמאלתי אובדת. ה"ב צריד דעת בעלים. גנב וגזלן וכו' שומרי' שהשני צריכין להודיעו ואם לא הודיעו ומתה או נגנבה חייבים באחריותו דעין דיעה שאמה ולא ידע שהשנה לא נזכר בה ולא מאכילה (ב"מ א.). הטוען טענת גנב באבידה. מוצא אצדה שטוען נגנבה הימני לאמר משלם. מ"ש צ"ל תשואמי כפ"ל. שולמא על כל אצדה וכו' וצטעון טענת גנב מוקמינן ליה לנאי קרא לקמן בטענתן (לקמן ט"ז). טענת פשימים מזויין. דלענין מופטר בשלומין הוי אונס ועינן טענת גנב הוי לענין כפל אם נשבע וצ"ל שיהא אצלו וכו'. פשימים מזויין וצ"ל דהוא. ואפילו נשבע שומר שכר על כך לנקיף ומנאל שיהא אצלו לא מחייב כפל שאין כפל אלא נגנב או צפוטור עלמו טענת גנב שאומר נגנבה ממנו ומשע וצ"ל עדים ואין זו אלא בשומר חנם שפטור צמינה (ב"מ א.).

בבא קמא דף נו

חשן משפט עב הלכות הלואה

סאירת עינים

שפתי כהן

ג

ותנה הנגדים ליד שמעון היתה נאמנת * (היא) צטועה ** שלא משכנס
 צרונה, וק"ל: בן הדין עם שמעון. וז"ל סס [בד"מ בשם המרדכי, המובא
 בעינים שם], ואין האשה יכולה לתפסן נכחונה דעדיין הם ברשות
 המלוה. וה"ה דלא נעשה מטלטלי אלל בני הלוה, והמלוה גובה מהן. ועד"ר

משה"א סק"ד

ליתא
ממנהרות
תריב
ואילך
**שנתה"ש
סק"ט

מ"ש דעת המולקין ע"ז: **באז נעשה
 עציו שומר. וכתב הר"ן במשנה סי'
 י"ט, על ראובן שהשאל לשמעון ספר
 אחד ושמעון הניח צידו ספר אחר
 למשכון, ובאו שוללים ציית שניהן ושללו
 מהם אותם הספרים, לימים החזירו
 לראובן אותו ספר שהיה ממושכן ציד
 ראובן משמעון. והשיב שחייב להחזיר
 לשמעון, דאין שמעון חייב * (להחזיר)
 צאונסו) ספר של ראובן שהיה צידו,**

שמעון הכל חוץ מאותם בגדים כ"ה הדין עם
 שמעון כיון שבתורת שאלה באו ליד ראובן
 עדין הם ברשות שמעון. הגה ט"ו (ראובן שנתן
 לשמעון משכון למשכנו אלל גוי ושמעון נתן משכון
 אחר לגוי ועכב משכון של ראובן צידו כ"ה) נעשה
 עליו שומר כ"ה) כאלו הלוהו עליו.

ציורים ומקורות (טו) מוה"ר"ם פאלוזה משפטי סי' נ"ט. ד"מ סס.

עכ"ל ד"מ ד': **באז הלוהוה עציו. דהרי זה (לוה) לו
 משכון על משכנו, ומה לי הלוה לו עליו מעות או הלוה עליו משכון:**

מכת"י

ליתא בד"ח
ובמהרות
תריב
והוסתר
ממהרות
תריב
ואילך

או ציד גוי. כ"כ בתשובת מהר"ם פאלוזה סס. ומשמע דאם ראובן אינו פורע רוח לגוי, והוא שפיקא
 דדינא, אס תפס ראובן חייב שמעון לשלם אף מה שהיה שוה יותר, דמצי ראובן לומר קיים לי הפוסקים כרז יוסף. * ונראה דמיירי שהגוי לא רצה להלוות
 על משכנו של ראובן, דאם לא כן אפילו אינו פורע רוח לא ה"ל שומר שכו, דהרי לא נהנה כלל צמה שהלוה לו שמעון משכנו והרי כאלו קיבל המעות
 מהגוי ואין שמעון עושה מצוה כלל, א"כ לא הו"ל ש"ש אפילו לרז יוסף, ודוק. ואין להקשות דמ"מ ליהו שומר שכו מטעם שר"ך לשטחה ולנערה אף
 שלא הלוה לו מעות, וכמו שכתבתי לקמן ס"ק (ל"ג) [ג"ד] וס"ק (ל"ה) [ל"ד]. וז"ל דהכא כיון שראובן נתנו לו להשכינו אלל הגוי אין נר"ך לשטחה ולנערה,
 לפי שראובן סובר שהוא ציד הגוי, * דמי ליה עמו צמדינה דלקמן סוף סימן רנ"ב דא"ל הנפקד לטפל עמו, רכיון שהוא עמו צמדינה אינו מקפיד, והוא
 הדין הכא כיון שאל" להשכינו אלל גוי אינו מקפיד עליו, כי סבור הוא שהוא ציד הגוי. ולפ"ז * [אפילו] אס אמר ליה שמעון שנתן משכון אחר לגוי ומשכנו
 הוא אללו, [א"י] נר"ך לשטחה ולנערה ולא הו"ל ש"ש, דכיון דמתחילה אמר להשכינו אללו, א"כ הא קא חוינן דלא קפיד עליה, וז"ע לדניא: (כ"ה)

תומים סק"י
משה"א סק"ד

תומ"ט
סק"ז

**באז הלוהו בו. וכתב הר"ן במשנה סי' י"ט, על ראובן שהשאל ספר לשמעון ושמעון הניח צידו ספר אחר למשכון, ובאו שוללים ציית שניהן ושללו
 מהם אותם הספרים, לימים החזירו לראובן אותו ספר שהיה ממושכן ציד ראובן משמעון. והשיב שחייב להחזיר לשמעון, דאין שמעון חייב צאונסו של ספר
 ראובן שהיה צידו, עכ"ל ד"מ, עכ"ל סמ"ע [סק"א]. ועיין סס בתשובת הר"ן כחז הטעם, דשאל ספר, המשאל מצוה קעבד, * וא"כ אין כל הגאה של
 שאל, דטעמא דשאל חייב צאונסו מפני שכל הגאה שלו, משא"כ הכא שאף המשאל נהנה בצרותה לרז יוסף, ע"ש [קש"כ]. והר"ן לטעמיה אצל דס"ל
 [שבועות כ"ה ע"א מדפי הר"ן] דהלכה כרז יוסף. וא"כ להפוסקים כרבה הוא שאל גמור וחייב צאונסו. * וא"כ לדין הוא ספיקא דדינא והמוציא מחידו עליו
 הראיה, ואין ראובן חייב להחזיר לשמעון אחר שהוא מוחזק, ולא ה"ל להסמ"ע לכמוז דברי הר"ן בפשיטות, ודוק:**

מההרות
קניטברג
ע"פ משה"א
סק"ד

מההרות
קניטברג
ע"פ משה"א
סק"ד

תומים סק"י
משה"א סק"ד

קציה"ח סק"ד

פרי זהב

שו"ע סיף ג'. הדין עם שמעון. משמע בלא שבועה, ואין האשה נאמנת
 לומר בלא רשותי השכין אותם, דאחזיקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן, כ"כ
 ב"י [מחודש ר"ן בשם מרדכי (ב"מ פ"ו סי' סס"ד). ותימה לי, שהרי באה"ע

ביאור הגר"א

כח. ראובן שנתן כו". לשיטת הר"ן [הנ"ל בסעיף ב' ועיין באה"ג אות י']
 משום מצוה שהלוהו, כאן לא עשה לו טובה, אלל לשיטת התוס' [הנ"ל שם בהג"ה]
 ועיין ציורים אות י' משום דקביל בעד דמיו, ה"ה כאן נגד משכנו, ומספיקא כו'
 א"ל, כיון שסובר שהוא ציד גוי, וכמ"ש בסוף סימן רנ"ב, ועיין ש"ך [סק"ח]:

באר הגולה

ע. מ"מ אס וי לא היתה מחזירה הנגדים ליד שמעון, היתה נאמנת צטועה
 שלא משכנס ברשותה. פשוט לכו"ע, וכ"כ הסמ"ע [סק"ט].

פתחי תשובה

סיף ג'. ח. הדין עם שמעון. עיין באר היטב [סק"ד] עד ועיין בש"ך
 שמחלק בין בגדים שעשה לה הבעל, דיכול למכרם ולמשכנם בעל כרחיה
 כו'. ועיין בתומים [סק"ז] וגם בבית שמואל [אה"ע] סימן צ' ס"ק ג"ב מזה.
 ועיין בתשובת פרי תבואה סי' ס"א עש"ה: ט. כאילו הלוהו עליו. עיין
 באר היטב [סק"ז] עד וא"כ לדין הוא ספיקא דדינא כו'. ועיין בתומים
 [סק"ח] ובקצות החושן [סק"ח] ובנתירבות המשפט [משה"א סק"י] מזה:

באר היטב

יד. שמעון. וז"ל המרדכי, ואין האשה יכולה לתפסן נכחונה, דעדיין הם ברשות
 המלוה. וה"ה דלא נעשו מטלטלי אלל בני הלוה, והמלוה גובה מהן. ועיין דרישה דעת
 המולקין ע"ז. עכ"ל הסמ"ע [סק"כ]. ועיין בש"ך [סק"ז] שמחלק בין נגדים שעשה לה
 הבעל דיכול למכרם ולמשכנם בעל כרחיה, ונגדים שהכניסה לו אינו יכול למכר ולהשכין
 שלא מדעתה, ועיין באה"ע סוף סימן ע"ג צ"ב ע"ש. * ומה שיש לדקדק על מ"ש
 עוד המרדכי דאם עדיין נשארו הנגדים ציד האשה נאמנת צטועה שהבעל
 משכנס שלא צרונה, ע"כ, הרי עכ"פ מחויבת להחזיר המעות מכה תקנת

השוק. מנאמי יבוא לה מ"ש הש"ך צריח סימן ט"ו [סק"ד] בשם משנת ר"מ אלש"ך [סי' י"ז] דאם דבר הגנוב נא ליד הבעלים א"ל לקיים תקנת השוק, ע"ש, ובה יתא גם כאן,
 וק"ל: שו. ושומר. והפסיד כנגד מעותיו. אלל שומר שכו לא הו"ל ש"ש אפילו לרז יוסף, דליכא מצוה. ואין להקשות דמ"מ ליהו שומר שכו מטעם שר"ך לשטחה ולנערה אף שלא הלוה
 לו. דהכא כיון שנתנו לו להשכינו אלל גוי א"ל לשטחה, לפי שהלוה סובר שהוא ציד גוי, דמי ליה עמו צמדינה דסוף סימן רנ"ב ולפ"ז אס א"ל זה, שנתן משכון אחר לגוי ומשכנו הוא
 אללו, ז"ע לדניא. עכ"ל הש"ך [סק"ח]: שו. הלוהו. כחז הר"ן במשנה סימן י"ט, על ראובן שהשאל ספר לשמעון ושמעון הניח צידו ספר אחר למשכון, ושללו שניהן אותן
 הספרים, לימים החזירו לראובן אותו ספר שהיה ממושכן ציד ראובן משמעון והשיב שחייב להחזיר לשמעון, דאין שמעון חייב צאונסו ספרו של ראובן שהיה צידו, ד"מ, עכ"ל הסמ"ע
 [סק"א]. וסס במשנה כחז הטעם, דטעמא דשאל חייב צאונסו מפני שכל הגאה שלו, והכא אף המשאל נהנה בצרותה לרז יוסף, ע"ש. והר"ן לטעמיה אצל דס"ל
 [שבועות כ"ה ע"א מדפי הר"ן] דהלכה כרז יוסף. אלל להפוסקים כרבה, הוא שאל גמור וחייב צאונסו. * וא"כ לדין הוא ספיקא דדינא והמוציא מחידו עליו הראיה, ואין ראובן
 חייב להחזיר לשמעון אחר שהוא מוחזק, ולא ה"ל להסמ"ע לכמוז דברי הר"ן בפשיטות, עכ"ל הש"ך [סק"ח]:

אברי ברין

סמ"ע ס"ק י"ט. היתה נאמנת בשבועה. כ"כ, ועיין באה"ע סוף סימן ע"ג בתלפת ממוקק
 [סק"ז] וכת שמואל [סק"ז], גם בסמ"ע צ' צמח שמואל ס"ק מ"ט. וז"ל דסובר הסמ"ע דלא ש"ך
 כאן דין תקנת השוק כיון דידוע שסס עבד אשמו (וידיה שולט נסס ללוקחה גמלי ידעמו) וידי

חידושי רעק"א

ש"ך ס"ק כ"ט. דברי הר"ן בפשיטות ודוק. כ"כ, עיין בקלוזה"ס ס"ק ל"ד ועימן סמ"ע
 סעיף א' (בשם בצוה"ח סק"א):

שולטת בהם דלקחת בתי ידעמה. ועיין באה"ע סימן פ"ו סעיף צ' צמח"א ותלת ממוקק [סי' ס"ד ס"ז י"ח י"ט]:

קצות

הלכות הלואה סימן עב

החושן

תמו

שואל אפילו אית ליה למשאיל הנאה בפחות משה פרוטה נמי תו לא הוי כל הנאה של שואל, וא"כ בשואל ספר לכונ"ע לא הוי שואל, וצדקו דברי הסמ"ע, וז"ב.

אך קשה כיון דסובר הר"ן דמצוה קעבד, על כרחך משום פרוטה דפטור בשעה שמשאל.

ולא כשיטת האומר (תוס' ב"מ שם)

פרוטה דרב יוסף במשכון משום

שטוח וניעור, וא"כ בהלואה

בלא משכון פשיטא דאיכא מצוה

ומשתכר פרוטה לעני. א"כ הא

דאמרינן פרק האיש מקדש דף

מ"ז (ע"ב) ובמלוה אעפ"י שנשתייר הימנה שוה פרוטה אינה

מקודשת, ר' שמעון בן אלעזר אומר משום ר' מאיר מלוה

הרי הוא כפקדון, במאי קמפלגי, אמר רבה אשכחתינהו

לרבנן דבי רב ויתבי וקאמרי במלוה ברשות בעלים לחזרה

וה"ה לאונסין קמפלגי, דמר סבר מלוה ברשות לזה קיימא

וה"ה לאונסין [וכו'], ואמינא להו, לאונסין כו"ע לא פליגי

דברשות לזה קיימא, מאי טעמא לא גרע משאלה, מה שאלה

דהדרא בעינא חייב באונסין, מלוה לא כל שכן, אלא הכא

מלוה ברשות בעלים לחזרה איכא בינייהו, ע"ש. והיכי קאמר

לאונסין כו"ע לא פליגי דלא גרע משאלה, הא בשאלה נמי

היכא דאין כל הנאה שלו אינו חייב באונסין, ומלוה ודאי

מצוה קעביד דהא עיקר פרוטה דרב יוסף שנאמרה במשכון

הוי משום הלואת כספו, ולא הוי שומר שכר כמו בשואל

ספר. ובשלמא גבי לזה לא שייך לומר דאין כל הנאה שלו,

דהא למסקנא קי"ל מלוה להוצאה ניתנה, ואין חיובו מתורת

שואל אלא מתורת הלואה. אבל למ"ד מלוה ברשות בעלים

לחזרה ולא ס"ל מלוה להוצאה ניתנה, למה יתחייב מתורת

שואל כיון דאין כל הנאה שלו. ולפי מש"כ הש"ך (שם)

דלרבה דלית ליה פרוטה דרב יוסף הוי כל הנאה שלו ניחא,

דרבה הוא דקאמר לא גרע משאלה, ורבה לשיטתו דלית ליה

[לד] ראובן תובע ללוי ספרים. כתב הסמ"ע בס"ק כ"א בשם

תשובת הר"ן (סי' י"ט) על ראובן שהשאיל ספר

לשמעון, ושמעון הניח בידו ספר אחר למשכון, ובאו שוללים

בבית שניהם ושללו מהם אותם ספרים, לימים החזירו

לראובן אותו ספר שהיה

ממושכן. והשיב שחייב להחזיר

לשמעון, דאין שמעון חייב

באונסו של ספר ראובן שהיה

בידו, עכ"ל. וכתב הש"ך (סקכ"ט)

דהר"ן בתשובה כתב הטעם,

דשואל ספר [המשאל] מצוה

קעביד, וא"כ אין כל הנאה שלו, דטעמא דשואל חייב

באונסין דכל הנאה שלו, משא"כ הכא שאף (השואל)

[המשאל] נהנה בפרוטה דרב יוסף. והר"ן לטעמו אזל דפסק

(שבועות כה. מדפי הר"ף) כרב יוסף, וא"כ להפוסקים כרבה הוי

שואל גמור וחייב באונסין. וא"כ לדידן הוי ספיקא דדינא

והמוציא מחבירו עליו הראיה, ואין ראובן חייב להחזיר

לשמעון אחרי שהוא מוחזק, ולא הו"ל לסמ"ע לכתוב דברי

הר"ן בפשיטות, עכ"ל⁽⁴⁰⁵⁾.

אבל אין זה קושיא, דאפשר לחלק, אע"ג דלרבה לא הוי

שומר שכר משום פרוטה דרב יוסף, מודה דהוי הנאה

עכ"פ אלא דאינו שוה פרוטה. וכמ"ש תוס' פרק אלו מציאות

[ב"מ] דף כ"ט (ע"א ד"ה והוי) דגם רבה מודה דבשעה

שמתעסק באבידה דפטור מלמיתב ריפתא לעניא, אלא דלא

ס"ל שיהא שומר שכר בעבור זה, כיון דלא שכיח שבשעה

שמתעסק בה יבא העני, ע"ש. והיינו משום דשומר שכר לא

הוי כי אם שכרו פרוטה וכמ"ש ש"ך בסימן ש"ג (סק"א). אבל

במודר הנאה כיון דהנאה מיהא הוי אפילו פחות משהו

פרוטה, ומשו"ה אסור מודר להחזיר (למודר) [למדיר] ומשום

דמתהני פרוטה דרב יוסף, כדאיתא פרק אין בין המודר

(נדרים) דף ל"ג (ע"ב). ע"ש בתוס' (ב"מ ה"ל). וא"כ כיון דגבי

שמועות רבותינו

דאין המודר חייב לשלם למדיר עבור הנאה זו, מ"מ סו"ס הא עכ"פ הנאה הוי בזה, ונמצא דהמדיר נותן הנאה למודר במחילתו. ומוכח דכל האיסור הוי דוקא הנאת דמים, אבל הנאה בעלמא ליכא איסור, [וכיון דלא קצץ דמים לא הוי זה הנאת דמים ומותר]. ולפי"ז י"ל דבאמת אף רבה מודה לרב יוסף דהוי הנאה מה שנפטר מלידת ריפתא לעניא, ורק דסובר דלא חשיב זה הנאת ממון רק סתם הנאה בעלמא ולכן סובר דמותר להחזיר לו אבידתו. אבל לענין שואל אי נחשב כל ההנאה שלו י"ל דכל שבפועל יש איזה הנאה להמשאל, אפי' דאין זה הנאת ממון סגי בזה דתו לא חשיב כל הנאה של השואל, והוי דינו כשכירות. ולפי"ז א"ש דברי הר"ן, דהא י"ל כמש"נ, דרבה ג"כ מודה דשפיר חשיב זה הנאה, ורק דס"ל דאין זה הנאת ממון, אבל לגבי אי חשיב כל הנאה שלו, אפשר שפיר דאפי' אי יש להמשאל הנאה שאינו ממון נמי תו לא חשיב כל הנאה של השואל, ושפיר פטור מאונסין לכונ"ע.

405) בשיעורי ר' דוד ב"ק (דף נח. אות ק"ז) כתב ליישב דברי הר"ן, דהנה בעיקר הדין דמותר למלוה לפרוע חובו של המודר, צ"ע דהא איתא בקידושין (דף ו:ו) דהמקדש אשה בהנאת מחילת מלוה, מקודשת, הרי דהנאת מחילת המלוה שוה פרוטה, וחשיב דנותן לה פרוטה במחילתו, וא"כ איך מותר למדיר לפרוע חובו של המודר הרי נותן לו הנאה של פרוטה. וצ"ל דכל מה דהנאת המחילה חשיב דנותן לו ממון הוי רק כשקוצץ ופוסק עמו דמים עבור זה, אבל כשאינו קוצץ ופוסק דמים לא חשיב דנתן לו ממון, וכמו דמצינו בשחוק לפני ורקוד לפני דיכול לחובעו ממון אבל רק אם התנה עמו שישלם עבור זה, אבל בלא קביעת דמים אינו חייב לו. וכמו"כ במחילת מלוה נמי רק אם קוצץ דמים חייב לשלם עבור ההנאה, ומשום דבעצם הדבר אינו נותן לו כלום, דהא המעות הוי כבר מקודם של הלווה, ורק דנותן לו הנאה במה שמוחל, וכל החיוב הוי רק עבור ההנאה שגורם לו בדיבורו, ולכן צריך לפסוק דמים עבור זה, ובלא פסק אינו חייב לו. אכן צ"ע דנהי

[עד] אותו זמן ואם יעבור הזמן שוב לא יפדנו, והלך לוי ונתנו במתנה ליודא, ועכשיו בא ראובן ותובע משכנו משמעון וכו', ע"ש דכתב דיודא נשבע שאינו ברשותו, ועוד כמה (הם) [היה] שוה וכו', כיון דיודא היה סבור שיש בו מתנה גמורה קים ליה בגויה כמה

היה שוה, ע"ש. ומשמע דיודא צריך לשלם אם נאבד אצלו. ואמאי, כיון דסבור מתנה היא אין לך אונס גדול [מזה], ופטור אפילו הזיקו בידים. ואולי מיירי דאמר לוי ליודא באיזה אופן בא לידו, אלא שטעה יודא בדין אסמכתא וקסבר דמתנה גמורה היא, ובזה לאו אונס גמור חשבינן ואינו אלא כמו טועה בדין והיה לו לשאול. ועיין בט"ז ביו"ד סימן צ"ט (סק"ט) גבי מבטל איסור באומר מותר. אבל אם לוי לא הגיד ליודא כלום ונתן לו סתם ואבדו או אפילו הזיקו, ודאי פטור, דלא גרע מהניח להם אביהם פרה שאולה, וכמש"כ. [לוי] ופינן היורש. ז"ל הטור (סעיף כ"ח), ולא

אמרינן שישבע היורש שבועת היורשין [ויטול], דכל שטר שמוציא היורש הוא ודאי והפרעון ספק, אבל הכא כיון שהגיע ליד המוריש משכון כנגד הלואתו, וספק נאבד באונס או בפשיעה, לפיכך השטר בטל, ע"ש. ולכאורה יראה דהטור לשיטתו דס"ל (סעיף ד') כאילו פירש, ומנכין חובו כנגד המשכון. ולפיכך כיון שידוע שבא לידו משכון על תנאי אם יאבד יפסיד חובו, ואינו ידוע אם נתקיים התנאי או לא, מפסיד חובו מספק. אבל לדעת השו"ע (לעיל סעיף ב') דס"ל שומר שטר כרב יוסף, אין מנכין חובו כנגד המשכון, אלא זה גובה חובו וזה גובה כדין שומרים, וכמש"כ בס"ק ח', וכיון דהחוב ברור ואינו ידוע אם יש לו בידו כנגדו או לא למה יפסיד חובו.

ואפשר דכיון דלא טענינן ליתמי נאנסו, וכמבואר בסימן ק"ח (סעיף ד'), א"כ גם חוב השמירה ברור, ואפילו במותר מן החוב היו צריכין לשלם, אלא דכיון דאיכא פוסקים לומר דטענינן ליתמי נאנסו, ועיין שו"ע סימן ק"ח סעיף ד', לא פסיקא לחייב את היורשין במותר, אבל החוב ודאי נפקע כיון דלא טענינן ליתמי נאנסו. וכאן היורשין טוענין שמא, וכמש"כ סמ"ע (ס"ק ק"ג) וש"ך (ס"ק קמ"ב) ע"ש. אבל אם היורש טוען ברי, גובה כיון דהחוב הוא ברור.

פרוטה דרב יוסף. וניחא בזה סברת רבנן דבי רב דהוי סברי דפליגי לאונסיין, וכי לא ידעי דלא גרע משאלה, ומשום דרבנן דבי רב ס"ל פרוטה דרב יוסף ואינו חייב בתורת שואל, אבל לפי מש"כ דאפילו לרבה נמי לא הוי כל הנאה שלו, הדרא קושיא לדוכתיה.

עוד יראה לענ"ד דשואל ספר אינו בדין שואל מטעם אחר. והוא, משום דכיון דקי"ל (ר"ה כח.) מצוות לאו ליהנות ניתנו, ומה"ט במודר הנאה מותר ללמדו מקרא ומותר לתקוע תקיעה של מצוה, וא"כ שואל ספר לא הוי נהנה, ואע"ג דכתב ביו"ד סימן רכ"א (סעיף י"א) דאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו, היינו מטעמא שכתב שם בט"ז (סק"מ) וש"ך (סקנ"ה) דכיון דאין משאילין ספרים מפני שמקלקלין ויש לו להשכיר ספרו, וזה לומד בו בחנם, הוי הנאה, ע"ש. ולענין שואל נראה דלאו הנאה היא, דבפרק השואל [ב"מ] דף צ"ו (ע"א) בעי, שאלה ליראות בה מהו, ממונא בעינן

והא איכא, או דלמא ממונא דאית ליה הנאה מיניה בעינן וליכא. והכא נמי, כיון דמצוות לאו ליהנות ניתנו לית ליה הנאה מיניה. וגבי שאלה ליראות בה עלה בתיקו, ופסקו דפטור וכמבואר בשו"ע סימן שמ"ו (סעיף י'), וא"כ ה"נ פטור דבעינן שיהיה הנאה מינה דשאלה עצמה, וכיון דמצוות לאו ליהנות, אע"ג דאית ליה הנאה שאינו נותן השכר, הו"ל כשאלה ליראות בה, ודו"ק.

[לה] כיון שלוי היה יודע. ונראה דוקא אם היה יודע שהספרים של ראובן, ולכן אפילו הרשהו שמעון ללמוד לא היה לו לשמוע. אבל אם לוי לא ידע, אנוס הוא. ואע"ג דאדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד (ב"ק כו.), מ"מ אנוס גמור פטור וכמ"ש תוס' בפרק (כיצד הרגל) [המניח] (שם כו: ד"ה ושמואל), ואינו צריך לשלם אלא כפי מה שנהנה, אבל לשלם כל מה שנפחתו אי"צ אלא כשידע לוי שהספרים הוא של ראובן, וכדאמרינן בב"ק (דף קיב.) הניח להם אביהם פרה שאולה וטבחיה ואכלוה אין צריכין לשלם אלא דמי בשר בזול.

ומה מאוד תמוה בעיני חשוכת רש"י הובאה בב"י (מחודש ב'), ראובן משכן חפץ לשמעון ושמעון משכנו ללוי, וכן אמר לו שמעון ללוי שקיבל אותו משכון מראובן (על)

משפט האורים - ביאורים

בפירוש נעשה שמחזירו שיצרכו מותר כדכתיב [דברים כ"ד, י"ג] ושכב בשלמחו וזרקך, וכיון שהיה יכול לגבות ממנו ולתנו גובה רק נוטלו למשכון כדי להחזירו שיצרכו והוא כמחנה עמו נעשה שמחזירו לו זמן והוא ריבית דאורייתא⁴⁷³, וזוה מוכח הש"ס דקני ליה שלא נעשה הלואה. ומבואר בס"י ל"ז סעיף כ"ב דאינו יכול לתוכרו לעולם, ועיין בנעשה"ת שער מ"ט [חלק ה'] שאינו יכול לתוצעו כלל, ומש"ה מותר להחנות מדאורייתא כדי לצרכו, וש"כ ל"ד לקצץ נעשה שמחזירו לו זמן דהא אינו יכול לתוצעו כלל⁴⁷⁴. משא"כ הכא שמקבל שטר כדי להשתמש, דהו מדרבנן כאלו לא קני ליה לענין שאסור להשכירו ללוה, ודאי דאסור מדרבנן, ואין להציא ראייה ממה שמוחר מדאורייתא להחזיר גם מדרבנן:

[טז] נעשה ע"יו שומר בא"י ה' ה' ה' עש"ך ס"ק כ"ו. ודבריו הם משוללי הצנה כמבואר למעין. ונ"ל

בכוונת דבריו כי המהר"ם פלדוזה [סי' י"ט] ס"ל דלא שייך פרוטה דרב יוסף רק כשמלוה מעות ולא כשמשאל חפץ כמבואר במשנתו שם וכמד הר"ן [סי' כ'], רק בשאל ספר קעציד מנה [נהלך ס"ק י"ז]⁴⁷⁵, לכן כתב דאם לא היה ראובן נותן ריוח היינו אומרים מסתמא כיון שנתן משכון שלו ואין העכו"ם מכיר רק לשמעון נעשה שמעון לזה של עכו"ם ומלוה לראובן מעותיו, ובפרט דמיירי שלא רצה להלות על משכונו של ראובן ודאי דהו כאלו הלוה לעצמו מעכו"ם והלוה לראובן, וממילא שייך גביה פרוטה דרב יוסף. אבל כשנותן ראובן ריוח עכ"ל דנעשה שלוחו

של ראובן ללותן מהעכו"ם דה"ל לומר מלוה המשנה מהעכו"ם לעצמו והלוה לראובן דהא אסור ליקח ריוח בלוחן זה ודאי אינו נגנבי וצדקתי לא מחזיקתו כמ"ם המהר"ם פלדוזה. י"י דנעשה שלוחו של ראובן ויכה לו ע"י אחר חלק נחשטן א' שנתן להעכו"ם בלוחן שמוציא רציה, וזה לא שייך פרוטה ויה יוסף, ובפרט שבעודו דהה"ל פלדוזה מיירי ששמעון רצה ללוה ג"כ לעצמו על המשכון שלו ולא שייך פרוטה דר"י. וע"ז כתב הר"ן דמיירי שהעכו"ם לא רצה להלוה א' המעות שהיה צריך לראובן על משכון של ראובן, רק מ"מ לא שייך אישית דר"י משום דלא הו כמלוה משון רק כמשאל או מקנה חפץ, ומכ"כ

זוה דעשה הדבר ג"כ לטובת עצמו. אבל כשהעכו"ם רצה ללוה גם על משכון של ראובן אפי' אינו פורע ריות, אף דאמרין מלוה המעות לעצמו והלוה מעותיו לראובן, מ"מ לא עשה שם אלא כיון שראובן לא היה צריך לזה. ומ"ש בסוף דבריו דאם לא שמעון שנתן משכון אחר וכו', נראה הכונה דבשלמא אם לא הודיעו חזינן דגם עכשיו לא קפיד אשטות ויעור, אבל כשהודיעו סובר הלוה דהישראל משטחו ומ"מ לא הו ש"ס מן דמתחלה לא קפיד. { ובש"ך ס"ק כ"ח יש ט"ם וכ"ל ולפי' דאם א"ל שמעון שנתן משכון אחר לעכו"ם ומשכנו הוא אלו אין צריך לשטחה וכו' }:

[יז] בא"י ה' ה' ה' עש"ך ס"ק כ"א שהציא משנתו ה"ן [סי' י"ט כ'] דשואל ספר ונתן ספר אחר למשון דאין השואל חייב באונסין מטעם דהמשאל ספר מנה קעציד

משפט הבהנים - חידושים

להלות גם על משכון של ראובן לא שייך פרוטה דרב יוסף ולא משו תפיסה. ולענין אם חייב שמעון בשיטות ויעור, או אם לא הודיע שמעון לראובן שמשכנו הוא אלו אין חייב בשיטות ויעור, אבל אם הודיע חייב בשיטות ומ"מ לא הו שומר שטר. ש"ך [סק"מ]:

[כא] בא"י ה' ה' ה' עש"ך ס"ק כ"א שאל ספר ונתן לו משכון [ספר] אין המשאל חייב באונסין, דאין כל הנאה שלו דהא גם המשאל נשטן בפרוטה דרב יוסף נשטן שיטות ויעור מהמשכון. ומיירי שלא המשאל (וטעם) [ונתן] המשכון כאחד, דאי כאחד בל"ה ה"ל שאלה נשטן [אורים סק"ט]. אבל כהם שואל ספר חייב באונסין. וכן נמשכן שנתן בעד שאלת שטר חפצים לא שייך פרוטה דרב יוסף. אבל אם שאל מלוה שהם לצורך הצלת דליקה שנפל צעיר או לצורך הצלת נפשות פטור מלוה וע"כ ס"ק י"ח:

מלואי משפט

473. לפי"ז יהיה מוכח דתוס' ס"ל כהראב"ד פ"ו מלוה ה"ג דגם אם לא קצץ בשעת הלואה רק אח"כ הו ג"כ ריבית קצוצה ודלא כהרמב"ם שם שס"ל דאם לא קצץ בשעת הלואה אי"ז ריבית מדאורייתא ועיין בבאור הגר"א י"ד סי' קס"ו ש"ס שמשמע מדבריו שנקט בדעת תוס' קידושין דף ו, ב שס"ל שהק' שם דאם לא כתב לו פטור הלוה מהגרעון וא"כ מצוה הוא שלא יקחנו [דזה נכלל במצות השבת העבוט] ואיך מותר ע"י כתיבה ותי' כיון שמדעתו מקנה לו הלוה לפי שמחזירו לאחר ימים רבים וכיון שמקנה אין עור בידו בתורת השבת העבוט

אלא בתורת שאלה עיי"ש, הרי אף דמן הדין פטור הלוה מן הגרעון מ"מ רשאי ליתן לו אם מחזיר לו בתורת שאלה וא"כ ה"ה חייב דאינו חייב להחזיר לו רשאי לקבל ע"ז שכר בעד החזרה ולא חייב ריבית.

474. צ"כ למה הוצרך רבינו לכאור דהטעם דאין כאן ריבית משום דאין זה שעת הרווחת זמן דאינו יכול לתובעו, ולמה לא ביאר בפשטות דכיון דקונה משכון הו כדידיה ושפיר יכול לקבל ע"ז שכר.

475. ראה בהערה שם מש"כ בזה בס"ד.

נתיבות

הלכות הלואה סימן עב

המשפט

תנפ

משפט האורים - ביאורים

ואזה פרוטה דרב יוסף. ובחומים [ס"ק י"ח] תמה דמשמע נס"י
 שמ"צ דאפי' שאל ספר חייב רק בנתקע מחמת מלאכה
 [פטור]⁴⁷⁶, וכן לא אשמע שום פוסק לכתוב שאל ספר פטור.
 גם נספר קנה"ח [ס"ק ל"ד] תמה על זה מהא דקידושין פ'
 האש מקדש [מ"ז ע"ב] דלמח המס
 אפי' למאן דס"ל מלוה נרשות ד המלוה על המשכון
 נעלים לחזרה מ"מ לענין אונסין
 מודה דחייב ללא גרע משאלה אף דמלוה מצוה קעביד בהלואה
 ויפה תמה לכאורה⁴⁷⁷.
 וכן נראה דודאי שאל ספר חייב באונסין, דכשנעשה שאל היינו
 נמשיכת חפץ לידו כבר נעשה המלוה ונמשיכ שוב המשאל
 מפרוטה דרב יוסף⁴⁷⁸, ועוד דהא אין השואל נותן לו שכר רק

הוא נותן לו שכר לעצמו שעושה מצוה בשלו⁴⁷⁹. רק כוונת הר"ן
 הוא דוקא בנתן לו משכון כיון דע"י השאלה נתן לו משכון
 ומחמת השיטות וניעור של המשכון פטור מפרוטה דר"י, והוא
 כוונתן לו שכר במה שנותן משכון שלו לידו והוא כמקבל שכר
 מהשואל, משא"כ בשאר שאל ספץ
 על משכון לא שייך פרוטה דר"י
 בשעת שיטות וניעור כיון דשאלת
 חפץ ללא מצוה רק שאלת ספר כמ"ש הר"ן שם⁴⁸⁰. וכבר כתבתי
 [סק"ו] דפרוטה דרב יוסף לא שייך רק כשהתחלת החיוב שנתחייב
 בשיטות וניעור היה ע"י מצוה רחמנא, כ"ל בכוונת הר"ן. ומ"מ
 נראה בני ששאל חפץ לצורך הצלת דליקה דהוי כהצלת נפשות
 דהא מחללין עליה שבת, וכן בשאר שאל כלי לצורך הצלת נפשות

משפט הבהנים - חידושים

(כב) ונתן לו רשות. לא נעמ ההלואה ונמינת המשכון, דנשעת ההלואה ודאי בשכר הלואה נמן לו רשות והוי כשוכר. ש"ך [סק"ל]:

מלואי משפט

ששואל אתרוג חייב באונסין אף דהמשאל מצוה קעביד מוכח דחולקים
 על הר"ן ולמש"כ רבינו ג"ז אינו מוכח, ועיין במח"א הלי נדרים סי'
 כ"ד דשואל שופר אינו חייב באונסין דאין דרך ליתן ע"ז מעות ולא
 מקרי הנאת ממון וכעין סברת הקצוה"ח כאן עי"ש ובאמרי יושר ח"א
 סי' קי"ז כתב דלפי"ז ה"ה בשואל תפלין א"ח באונסין עי"ש רצ"ע
 מהרא"ש ורבינו ישעיה הנ"ל דשואל אתרוג חייב באונסין.

480. וכ"כ האו"ש פ"א שאלה אלא שביאר זה באופ"א עפמ"ש"כ תוסי
 בנדרים לג, ב דהא פרוטה דרב יוסף הוי מבריה ארי ותי' דליקח נכסי
 חבריו להבריה בזה ארי זה שפיר מקרי הנאה עי"ש, וא"כ בשלמא
 במלוה על המשכון דהמלוה נוטל משכוננו של חבריו ומבריה בזה ארי
 זה הוי שכר, אבל במשאל ספר או מלוה מעות לר"מ הרי אינו מבריה
 ארי עם נכסי חבריו רק עם נכסי עצמו, ולא חשיבא שכר דהוי רק
 מבריה ארי עי"ש אולם הנה רבינו לעיל בסק"ח כתב דלגבי שומר שכר
 סגי גם במבריה ארי וא"צ הנאה מחדשת והוכיח כן עי"ש [ודאה
 מש"כ שם בהערה בס"ד] ובאמת מוכח כן להרשב"א דמפרש דמה דהוי
 ש"ש במלוה על המשכון היינו בשעת ההלואה ד' האו"ש יתכנו רק
 להרא"ש דמה שמיפטר מליתן לעני היינו אח"כ בשעת שיטוח וניעור,
 אכן עדיין אפ"ל דאע"פ דלהתחייב כש"ש סגי גם מה שמקבל הנאה של
 מבריה ארי מ"מ לענין שיהיה שוכר ולא שואל כפי בזה דהשואל יתן
 למשאל הנאה ממש ומה שהמשאל מקבל רק הנאה של מבריה ארי
 לא סגי וכעין מש"כ רבינו לקמן כשאחר נותן ההנאה, ובמש"כ רבינו
 דרק משאל ספר הוי מצוה אבל סתם שאלת חפץ לא הוי מצוה והטעם
 בזה הביא באמרי יושר ח"א סי' מ"ז מש"כ הפנים יפות בפר' משפטים
 דדוקא כסף צריך להלוות כיון דאין לו למלוה שום הפסד אבל חפצים
 דמתקלקלים מחמת מלאכה אין מצוה להלוות והוסיף באמרי יושר דהרי
 גם בהלואה גופא אין חיוב להלוות כ"א כשהמלוה בטוח במעותיו כגון
 שנותן לו משכון כמ"ש תוס' בב"מ פב, ב ד"ה במלוה ועיין בפנים יפות
 שם שהביא כן מפורש מהמכילתא, וא"כ בהלואת חפצים דהררי בעיניהו
 דכל חיוב אחריות הוא מדין שואל אין לו חיוב בזה עי"ש, ועיין
 באהבת חסד פ"א אות ז' שהק' לפי"ד חר"ן בכל שואל כלי יהיה פטור
 מאונסין דהא המשאל מצוה קעביד דהא מצוה להשאל כלי לכל אדם,
 וכתב ד"ל דלאו מצוה גמורה היא כמו במשאל ספר, אבל הקשה
 דבעני השואל כלי מחבירו ונאנס יחיה פטור דהא ודאי מצוה גמורה
 להשאלו ועי"ש מש"כ בזה ומש"כ במלואי חושן הערה 315 מש"כ
 בזה בס"ד, ולפמ"ש רבינו ל"ק כלל דרק בנתן משכון כתב כן הר"ן.

476. עיין בקצוה"ח סי' שמ"ב שגם הק' כן ותי' ד' מהר"ם [שהוא
 מקד ד' השו"ע שם] פוסק כרבה דל"ל פרוטה דרב יוסף עי"ש, וצ"ע
 הקצוה"ח בסי' ע"ב סק"ד כתב דגם לרבה מקרי הנאה אלא דאי"ז
 שיה פרוטה וא"כ הרי כתב הקצוה"ח בסי' ש"מ סק"ה דאם נותן
 השואל למשאל אפי' פחות מפרוטה שוב לא הוי שואל ורק לענין ש"ש
 נתי שיתן לו פרוטה, אולם גם בש"ך ס"ק כ"ט כתב דתלוי ברבה ורב
 יוסף. ועיין בדברי גאונים כלל צ"ו אות י"ג.

477. ראה מש"כ בזה במלואי חושן באורך בס"ד.

478. צ"ע דמה בכך דההנאה של המשאל היה קודם אטו בשוכר אם
 יתן למשכיר פרוטה לפני הקנין לא יהיה שוכר ואולי עיקר כוונת רבינו
 נמש"כ בסמוך דשכר זה אין השואל נותן לו והיינו אף דלענין להיות
 ש"ש אין צריך שהשכר יתן המפקיד כדחזינון בשומר אבידה דהוי ש"ש
 משום פרוטה דרב יוסף אבל כדי שיהיה שוכר ולא שואל בזה בעי דוקא
 השוכר יתן שכר וכשאין הוא נותן שכר הוי שואל דהא כל הנאה שלו,
 אולם בדברי משפט סק"ב למד מהר"ן דה"ה בראובן שאמר לשמעון
 הא לך דינר והשאל חפץ ללוי ונאנס הכלי מלוי דפטור לוי באונסין
 דאין לו דין שואל כיון דאין כל הנאה שלו כיון דשמעון המשאל קבל
 שכו אף שקבלו מאחר, ועי"ש שהק' ע"ז מב"מ לה, ב בשוכר
 שהשאל לאחר דלר"י השואל חייב לבעלים והרי אין כל הנאה של
 השואל דהמשאל קבל שכר מהשוכר ואף דהשואל שאל בחנם מ"מ
 מן הבעלים השכירו ועי"ש מש"כ בזה, ואינו מוכן קושיתו דהא שם
 גם בלא השאלה המשכיר מקבל שכר וא"כ ממה שהשאל השוכר
 להשואל אין למשכיר שום הנאה ושפיר הוי כל הנאה של השואל ושור'
 באמרי בינה דיני הלואה סי' ע"ד שתמה כן על הדב"מ, והביא מתשו'
 והשב"א ח"ו סי' קפ"ט שכתב להדיא דאם אחר נתן הנאה למשאל
 והשואל חייב באונסין כיון דהשואל אינו נותן שכר עי"ש, ואולם
 לפמ"ש רבינו והאו"ש אין ראייה כלל מהר"ן דחולק על הרשב"א דכאן
 שאני שנתן לו משכון וזה הוי שפיר ממון הלואה.

479. עיין במקצוע בתורה שהק' על הר"ן ממחני' בב"מ לה, ב
 בהשוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר דלרבנן השואל משלם לשוכר,
 והרי כאן המשאל נהנה דע"י השאלה קונה תשלומי הפרה וכתב דמזה
 טיב שאם ההנאה לא בא ע"י ממון השואל אינה פוטר לשואל
 מהאונסין עי"ש והוא כסברת רבינו, [ולפמ"ש רבינו לקמן דהר"ן
 מיר רק בשלקח משכון מיושב מה שהק' מב"מ לה, ב ועי"ש עז
 במקצוע בתורה שכתב שהרא"ש ורבינו ישעיה בסוכה מא, ב שכחבו

משפט האורים - ביאורים

תורה ליהנות ניתן ע"ש⁴⁸¹. ועוד דהא יכול ללמד ממוט לאמר
בשכר ע"י, דהא ודאי מודה הוא בשואל ספר שאינו של מורה
דמיקרי ממונא דלית ליה הנאה מיניה דהו כמסתמא ענף
החסף, רק בלימוד תורה סובר דלאו ליהנות ניתנה ולימוד נסג
ודאי ליהנות הוא, משא"כ לראות לא נחשב הנאה כגוף החפץ
ולכך אפי' השואל משכרו לא חשיב שואל ונתחייב באונסין. ועד

שפטור כמזואר בסנהדרין (פרק זה בורר) [ע"ד ע"א] דרודף
שרדף אחר רודף ושיצר כלים דפטור⁴⁸¹.
ובספר קנה"ח ס"ק ל"ד כתב לפטור שואל ספר מטעם דמנות
לאו ליהנות ניתנו והו כשאלה לראות זה דמזואר דס"י
שמ"ו [ס"י] דפטור דממונא דלית ליה הנאה מיניה דעינן ע"ש.
ואשחמיטתיה מ"ש הט"ז ב"ד סימן רכ"א ס"ק מ"ג דחלמוד

משובב נתיבות

במה שמרויח פרוטה דר"י בשטוח וניעור ע"י נעשה ש"ש ולא נשאר
לו הנאה יחירה ושיפיר הו שמעון שואל זה ברוך.
ובאמת הר"ן ביאר דבריו היטב דעיקר הטעם הוא משום ונהנה
המשאיל במה שלומד זה מספרו והוא עושה מצוה ופטור
מפרוטה דר"י, ובוזה נוכל לומר דדעת הר"ן ג"כ כאותה שיטה ובכל
שעה שהוא שוטח ומנער אית ליה פרוטה דר"י, ופרה חלונת התומים
שהקשה מכל שואל חפץ ונותן משכון, דל"ד כמ"ש למעלה ובעו
אותה הנאה נעשה ש"ש ופקעה ההנאה, וגם קושיית רבינו תחייב
בוזה דבמלוה אין כאן הנאה אלא בשעת הלואה משא"כ כאן ובכל
שעה שהוא לומד יש לו למשאיל מצוה].

גם מ"ש הט"ז שם ס"ק מ"ג זה לשונו, ולפ"ז לא ק"מ מהא דסעיף
י"א שאסר ללמוד בספר הנאסר עליו וכו', אלא מטעם דהנא
דודאי התורה משמחת לב שהרי אסור ללמוד בימי אבלו אי"כ לא
דמיה האי מצוה לשאר מצות דאמרינן לאו ליהנות נתנו אלא מה
נמשך לאדם הנאה. ואין להקשות א"כ למה מותר ללמוד מדרש הא
יש לו שמחה מזה, י"ל דהתם החיוב עליו ללמוד עמו מכח מה אי
בחנם וכו' ע"כ לא אכפת לן בהנאה, משא"כ בשאלת ספרים שאין
עליו חיוב כמ"ש בתשובת מיימוני הנ"ל עכ"ל.

ואחרי נשיקות עפרות זהב לט"ז אינו מוכן מ"ש דהתם החיוב עליו
ללמודו בחנם ע"כ לא אכפת לן בהנאה, דמה בכך שהוא
חייב ללמודו בחנם ואין לו לקבל שכר, מ"מ האין שרי ליה להינות
דהא אם אסר ספרו על עצמו ג"כ יאסר ללמוד משום הנאה דאית
ליה.

גם נראה שלא ראה אז הט"ז דברי הר"ן בנדריים דף ל"ז [ע"א ר"ה ב'
אמרן שכתב זה לשונו, ומותר ללמוד מדרש לפי שאינו רשאי
לקבל שכר וכו' והנאת לימוד גופיה לאו הנאה היא דמצות לאו
ליהנות נתנו עכ"ל ע"ש. ומבואר מזה דאי לאו משום דלא הו הנאה
היה אסור אע"ג דהחיוב עליו מכח מה אני בחנם. גם מבואר להדיא
מדברי הר"ן דמצות לימוד דומה לשאר מצות שלא ניתנו ליהנות
שכתב והנאת לימוד גופיה לאו הנאה היא וכו', וא"כ הא דאסור
לנאסר ללמוד היינו משום הנאת שכר וכמ"ש בתשובת מיימוני שם
וכ"כ הש"ך שם, וא"כ בשואל ספר ה"ל כשאלה לראות כמ"ש בספר
קצה"ח שם ס"ק ל"ד.

[הגה. גם מ"ש הרהמ"ח דשואל חפץ לצורך הצלת דליקה פטור
כמו רודף שרדף אחר רודף ושיבר כלים פטור בסנהדרין פרק ב'
סורר [ע"ד ע"א] ע"ש, אינו נכון דדוקא התם כדי שלא יהיו נמנעין
מלהציל כיון שיהיו צריכין להתמהמה ולעיין בדרך כמ"ש הרמב"ם
פ"ח מחובל ומזיק [ה"י] ע"ש, וגם שם לא מן הדין, אבל לשאל
לו כלים הו ממש מציל בממון חבירו לא מצינו שתקנו ע"י
דאפילו בנרדף עצמו לא תיקנו זה ע"כ אין דינו של הרהמ"ח
מחורר].

מ"ו אי משפט

להדיא דאין ממון של חבירו חייב להצילו אפי' לפקוד ע"י, וכן תמה
במשובב בהגהה שם.
481א. ראה מש"כ בזה במלואי חושן הערה 316 כס"ד.

ע"ה. ס"ק יז כאלו הלוהו. זה לשונו, ובספר קנה"ח כתב לפטור שואל
ספר מטעם מנות לאו ליהנות נתנו והו כשאלה לראות זה
דפטור דממונא דלית ליה הנאה מיניה דעינן ע"ש. ואשחמיטתיה מ"ש
הט"ז ב"ד סימן רכ"א ס"ק מ"ג דח"מ ליהנות נתנו ע"ש, ועוד דהא
יסל להשכירו לאחר נמוך ימי שאלה במקום דלא שייך גביה אין השואל
רשאי להשאל כגון שלומד דביתו דלא שייך שיבירחם או ללמד מנ"כ
כמזואר שם, ועוד הא יסל ללמוד דמכו וכו' לאחר בשכר עכ"ל [נמהדו"ג
שנה הלשון].

ואדמותיב מדברי ט"ז לסייע לו מדברי תשובת מיימוני הובא בב"י
סימן רכ"א בהא דאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר
ללמוד ממנו, והוא מטעם שאין חיוב לאדם להשאל ספרו לחבירו
וכו' ומותר להשכירו ונמצא מהנהו השכר שהיה צריך ליתן ע"ש,
הרי מבואר דאי לאו משום הנאת שכר לא הו הלימוד הנאה.

[הגה. ומ"ש הרהמ"ח ליישב דברי הר"ן דטעמא הוא דמחמת שטוח
תיעור של המשכון ה"ל כמקבל שכר במה שנתן לו משכון ויש לו
בו מצות שטוח ונעור, וזה דוקא בשואל ספר דתחלתו מצוה משא"כ
בשאר חפציו ע"ש. לא ידעתי מה חידש בזה שכל אלה דברי התומים
שם ס"ק י"ח וע"ש שלא נתקדרה דעתו בזה והעלה דעיקר דעת הר"ן
דמחמת שעת שאלה שעושה מצוה בשאלת ספר הו כמקבל שכרו
פרוטה דר"י ע"ש, וכ"כ בקצה"ח ע"ש, ומה הכריתו דס"ל לר"ן
כאותה שטה דפרוטה דר"י היינו בשעה שמשאיל ולא כאותו שטה
דס"ל פרוטה דר"י משום שטוח וניעור ע"ש. ובאמת נוראות נפלאתי
על התומים וגם על הרהמ"ח איך עלה על דעתם לומר דמשום מצוה
שטוח ונעור של המשכון לא יהיה שואל הא בשביל הפרוטה שנהנה
בשטוח וניעור הוא נעשה ש"ש על המשכון ואיזה שכר נשאר לו
עד שלא תהיה כל הנאה של שואל, הגע עצמך אם השאיל ראובן
לשמעון חפץ היום ולמחר נתן שמעון חפץ לראובן לשמור בשכר
הכי נאמר דלא הו שמעון שואל כיון שנותן שכר לראובן, א"כ קשה
אמאי לא תני בגמ' השאילני ושמור לי בשכר דלא הו שואל דהו
רבותא טפי מהשאילני ואשמור לך וכמו שדקדק הר"ן בתשובת
ע"ש, אלא ודאי פשוט וברור דראובן אינו מקבל שכר בעד החפץ
שהשאיל אלא בעד השכר הוא שומר פקדון, וא"כ ה"נ אותו הפרוטה
שנהנה בשביל המשכון הרי כבר נעשה עבור זה ש"ש על המשכון
ואיזו הנאה נתוספה לו לראובן ע"י אותה השאלה. ועיין בתשובת
הר"ן שם סימן כ' שכתב ח"ל שאע"פ שאפשר שראובן נעשה ש"ש
וכו' ואולי יעלה על לב לומר וכו' שאף הוא הנאה יש לו וכו' הא
ליחיה וכו' מ"מ באותו ספר שהשאיל לשמעון כל הנאה של שמעון
כיון דראובן א"צ לאותו משכון אלא להבטחת ספרו ע"כ, והמוכן
מזה שאם היה מגיע איזו הנאה לראובן ע"י אותה השאלה לא הו
שמעון שואל, אבל אם מגיע לראובן הנאה מהחפץ שקיבל משמעון
שלא מחמת השאלה רק מחמת דבר אחר הן במה דתפיס ליה או

481. עיין בעמודי אור סי' קט"ז בהגהה אות י' שתמה על רבינו דרק
ברודף אמרו כן שהוא דבר פתאומי וגם לאו מן הדין הוא אלא שאם אי
אתה אומר כן אין לך אדם שמציל הנרדף מן הרודף והרא"ש כתב

משפט האורים - ביאורים

והא יכול להשכירו לאחר כמות ימי שאלה במקום דלא שייך גביה אף השואל רשאי להשאל, כגון שילמוד בביתו דלא שייך שינרעם או לאחד מבני ביתו כמבואר שם י"ו:
[חן שאפי' בנתיבת רשות. עש"ך ס"ק ל"א ודבריו הם קצת מחוסרי הבנה. וכוונתו

עיקר. ואם מיחה בשעת נתיבת רשות ודאי לא היה שואל ואין כאן ספק. ועוד נראה דמיירי דאמר לו בפירוש השתמש בחנם אבל סתם י"ל דנשכר קאמר, אף שספק נס"ג נס"י נרמ"א דדור בחזירי סתם כוונתו בחנם, מ"מ הא כתב הנ"י צ"ד ס"י קס"ו דלזה שאמר דור בחזירי כוונתו נשכר לחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזיקין וה"נ דכוותיה. ועוד דהא כתב הסמ"ע בסימן רמ"ו [ס"ק כ"ד] דדווקא בחצר דזה נהנה וזה לא חסר אמרינן דדור בחנם קאמר ליה, א"כ צמטלטלין שנפתחו נחשמים דזה חסר דמי לאכול עמי דחייב נס"י רמ"ו ס"י:]

[יט] אין דקדק ודא דנאמן. ונראה דאם נאבד אלגם המעות שגבו ממקצת אנשים דרק אותן האנשים מפסדין ונרמיין לשלם מחדש ואין לאחרים הפסד בדבר, במקום שאין להם רשות להשתמש במעות כגון שלא נתנו הקהל רשות להנאמן להשתמש בהמעות דהיינו שהתנו עם הנאמן שלא ישתמש במעות. גם נראה דאם נותנין שכר להגובין המס דהיינו ש"ש. ובגבאי דקה שנטלו משכון, נראה דלא מיבעיא למאן דס"ל דהיינו ש"ש מטעמא דשמואל ודאי דלא שייך בגבאי דקה כאלו פירשו שיפטרו מנדרן או מהחיוז המוטל עליהם מבני עירן, אלא אפי' למאן דס"ל משום פרוטה דרז יוסף נראה דבגבאי דקה לא שייך זה, דלא שייך פרוטה דרז יוסף רק במקום שעוסק במלוה שהוא מצוה עשה ומוטל עליו בחיוז ואסור לקבל עליו שכר כגון בהלוואה או בהשכר חזירי, אבל דקה החיוז מוטל על כל אדם ליתן דקה, אבל אין חיוז ומצוה עשה מוטל על שום אדם להיות גבאי דקה, דאם היה מצוה עשה להיות גבאי היו כל ישראל מחוייבים להיות גבאים, רק החיוז על הנ"ד לכופף את ישראל על הצדקה ולמצוה של מקום ולהעמיד ממונים על זה, והממונים רשאים לקבל שכר על זה, לא שייך בזה פרוטה דרזי⁴⁸². וראיה לזה מצ"מ דף נ"ט

משפט הכהנים - חידושים

[בג] אפשר. הספק הוא לאפשר משום ההלוואה שהלוה לו כבר הוא נותן לו רשות עכשיו להשתמש והוא כשוכר, אבל שאר שומר חנם או שומר שכר שנתן לו רשות להשתמש בפקדון הוא שואל ג"כ שייך [וסקל"א]. וע"כ ס"ק י"ט דעיקר הספק הוא כשהלוה נתן רשות והוא שותק אם השמיקה הוא כקבלה ואם כן אפילו בשומר חנם ושומר שכר שייך בפקדון זה. ואם מוחה בפירוש לכ"ע לא היה שואל.

ואם הסכים בפירוש הוא שואל לכ"ע. ודוקא שאמר לו בפירוש השתמש בחנם, אבל בסתם אמרינן כוונתו היה נשכר:
[כד] אין דקדק. דאין פורעי המס חייבין להקהל רק למלך והן רק הגובין [סמ"ע סק"ה]. והוא הדין אם נאבד אלגם המעות שגבו ממקצת אנשים במקום שאין להם רשות להשתמש במעות, ההפסד הוא רק על אותן אנשים ונרמיין ליתן מעות אחרים [ביאורים סק"ט]:

משובב נתיבות

צ. עוד שם חז' לשוע, דהא יכול ללמוד עם אחר נשכר ועוד דיטול להשכירו לאחר וכו'.

זה לא אקרי ממונא דאית ליה מיניה וכמ"ש תוס' שם זה לשונו, ממונא דמתהני מיניה פירוש שמשתמש בו ע"ש, והיינו אע"ג שיהיה צריך ליתן שכר על מה שמתראה בו לאו הנאה אית ליה מיניה מקרי, וא"כ ה"ה הנאת שכר ספר מאחר, על כן דברינו נכונים שם בקצה"ח ס"ק ל"ד.

גל הן גוויי יכול לצייר גם בשאלה לראות בו שיוכל להשכירו לאחר לראות בו במקום דלא שייך אין השואל רשאי להשאל, אלא דכל

מ"ואי משפט

482. במה שכתב רבינו דדין עוסק במצוה פטור ממצוה הוא רק במצוה המוטל עליו וחייב לעשותה אבל במצוה שאינה מוטלת עליו ואינו חייב לעשותה אף דמקיים מצוה אין פטור דעוסק במצוה עיין באמר בינה או"ח סי' י"ג שתמה על רבינו מחוס' שבועות מב, ב ד"ה ש"ח שהוכיחו דבמה דנתמעטו דיני שומרים דלאו דוקא ש"ח אינו נשבע אלא גם ש"ש אינו משלם מהא דב"ק צג, א בארנקי של צדקה

דאפקיד רב יוסף גבי ההוא גברא פשע ביה אתו גבאי ובעי למיפטריה משום לשמור ולא לחלק לעניים והתם ש"ש הוי לרב יוסף דס"ל שומר אבידה כש"ש משום דלא בעי למיחב ריפתא לעני עי"ש, הרי מבואר להדיא בחוס' דגם גבאי צדקה מיפטור מצדקה עי"ש, וכן תמה בחי' ר' מאיר שמחה שבועות שם מהר"ן וחר"ש שם שכתבו ג"כ דגבאי צדקה הוי ש"ש, ולכאורה הוא ראייה ברורה [ועיין באחיעזר ח"ג סי' ר' אות ב'

ובזה אמרתי ליישב דברי הרמב"ם בפ"ג מה' ת"ת וכפ"י מהל' תשובה שהעתיק לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה כו' ואלו מצות שיייר. ואין לומר כלל שלא היה בגירסתו רק תורה. שגם בפיר"ח על פסחים נ': העתיק בתורה ובמצות. ועוד דממקומו שם בגמרא הוא מוכרע דאמר רבא הני נשי דמחוזא אע"ג דלא עבדן עבידתא במעלי שבתא משום מפנקותא הוא דהא כל יומא נמי לא קא עבדן אפילו הכי שפל ונשכר קרינן להו. ומייתי בסמוך לה הא דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה. משמע דמהאי טעמא הוא. וכן הוא בפירש"י להדיא ע"ש. הרי מבואר שגם במצות

כן:

והנ"ל בדעתו ז"ל דהנה הרמב"ם ושופר פ"ב ה"ח פסק דמצות צריכות כוונה. ואף על פי כן כפאו ואכל מצה פסק דיצא. ופ"י הר"ן ^{וה"ה בר"ה} דבמצה הרי נהנה באכילתו ואמרין בעלמא ^{וכריחות יס"ו} המתעסק בחלבים כו' חייב שכך נהנה. וה"נ במצוה שנהנה בעשייתה יוצא אפילו בלא כוונה וכפירש"י ז"ל. והנה בט"ז יו"ד סוף סימן רכ"א דאף דמצות לאו להנות נתנו ומותר במודר הנאה אינו כן בתורה שמשמחת הלב ומגיע לו הנאה ע"ש. והנה לעיל כתבנו דשמחה והנאה שמתענג בלימוד התורה היא מכלל המצוה א:

ובזה נבאר דברי הרמב"ם הנ"ל דקשה לי' בהא דשלא לשמה דמשמע אפי' אין מתכוין למצוה. כהא דשפל ונשכר בפסחים הנ"ל כפירש"י שם. והא ק"ל מצות צריכות כונה. ואין לומר דאף דמצות צריכות כוונה. מ"מ מתוך שעושה שלא בכוונה יבא לעשות בכוונה והוא נמי בכלל דבריו מתוך שלא לשמה בא לשמה. ליתא דהנה בהוריות יוד: מייתי רב ראי' להא דלעולם יעסוק אדם כו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה מבלק שבשכר שהקריב מ"ב קרבנות זכה ויצאתה ממנו רות. ופירש מהרש"א שהקרבנות היה לעצמו להנצל מישראל והוא דומיא דלקנות שם. בא לשמה שזרעו דוד ושלמה הקריבו לשמה. והנה מוכח מזה דשלא לשמה נמי מצוה היא בעצם. וע"כ בשביל מצוה זו זוכה לבוא לידי לשמה. דאלת"ה אלא דשלא לשמה לאו מצוה היא כלל. ומ"מ ע"י הרגל המצוה יבוא לעשות לשמה. מה ראי' הוא מבלק שבלק אף שהתכוין להנצל מישראל מ"מ נתכוין להקריב להשי"ת ועשה מצוה. וע"כ בזכות זה זכה מה שזכה. וכן מפורש בשכר שהקריב מ"ב קרבנות אלמא דזכות הקרבנות גרמו לו ולא ההרגל. ועוד דלא שייך כלל לומר שע"י הרגלו של בלק בקרבנות הקריבו דוד ושלמה לשמה. אבל שלא לשמה דאמרת דלאו מצוה היא כלל מנלן שיבוא מזה לידי לשמה. אלא ודאי דכל שלא לשמה נמי מצוה היא בעצם. וע"כ בזכות מצוה זו זוכה לבוא לידי לשמה. וע"ז שפיר מייתי ראי' מבלק שבשכר שהקריב אף דהוי שלא לשמה זכה מה שזכה. והתיינח כמצוה שלא לשמה דמצוה היא עכ"פ בעצם. אבל בלא נתכוין למצוה למ"ד מצות צריכות כוונה לאו מצוה היא כלל. כדמוכח בעירובין צ"ה: דלמ"ד מצות צריכות כוונה בלא מתכוין למצוה אינו עובר בכל תוסף כלל. ואי אמרת דבלא כוונה מ"מ מצוה היא. ממילא הוי מוסיף ועבירה היא. [האומנם שדעת התוספות פסחים קט"ו. דאף למ"ד צריכות כוונה מצוה היא אלא שלא יצא בה ידי חובתו אך דעת יחידית היא זון איך נלמוד שיבוא מזה לידי מצוה בכוונה. אך בתורה ניחא כיון שנהנה והנאה היא מכלל המצוה הרי זה דומה לאכילת מצה דכפאו ואכל מצה יצא אף דאינו מתכוין למצוה. ומעתה לא קשיא ממי שאינו עושה מלאכה בערב שבת לשם עצלות דנשכר משום דהוי מצוה שלא לשמה. ולהנ"ל מיושב שפיר דהנה הא דמתעסק פטור ודשא"מ מותר. הוא דוקא במידי דמעשה. שהרי כתב הטור שהמשהה חמץ שאינו ידוע לו בפסח הוא כאוכל חלב בשוגג. הרי דאף שאינו מתכוין להשהות ומתעסק הוא. דומה לאוכל חלב בשוגג. והטעם משום שאינו מידי דמעשה. וכן כתב המק"ח בהקדמה לבידיקה וביטול. ממילא כמו בעבירה שאינה במידי דמעשה לית בה משום מתעסק ודשא"מ. ה"ה במצוה שאינה במעשה לית בה משום אינו מתכוין למצוה. וכמו שמדמה הר"ן מצוה דאית בה הנאה אף בלי מתכוין לעבירה דאית בה הנאה במתעסק. ה"ה שנדמה באינו עושה מעשה וק"ל. וע"כ מונע א"ע ממלאכה בע"ש שהמצוה היא בשב ואל תעשה. שפיר הוא אף בלי כוונה. ומה שאמר ר' יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה כו' יש ליישב לא מיבעיא לדעת האו"ז פ' ראוהו ב"ד דרב יהודה אמר רב דאמר בחולין ולא נדה שנאנסה וטבלה מותרת לביתה סובר מצות אין צריכות כוונה דאתי שפיר דרב יהודה אמר רב לשיטתו. אך גם להרמב"ם שפסק מצות צריכות כוונה אף שפסק ^{ומקואות פ"א ה"ח} דנדה שנאנסה וטבלה טהורה לביתה. ש"מ דס"ל דלא

א יש לעיין מהא דאמרין בברכות כ"א. דיליף ברכת התורה לאחריה מברכת המזון, ופריך מה לברכת המזון שכך נהנה, מכלל דבתורה לא חשיב נהנה, ועי'

תלוי הא בהא ושאני טבילה שהיא מכשיר. ואין ראי' מהא דחולין דרב ס"ל מצות אין צריכות כוונה. מ"מ יש להוכיח דרב סובר מצות אין צריכות כוונה. דהנה בדבר שאין מתכוין דמתיר ר"ש. קאמר הש"ס פסחים כ"ה: דר"ש אזיל בתר כוונה. ומכלל דר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור הטעם דלא אזיל בתר הכוונה רק בתר המעשה. וממילא דה"ה לגבי מצות ר' יהודה יסבור מצות אין צריכות כוונה. כמו שדימו מצוה לעבירה בענין נהנה. והנה רב כר' יהודה ס"ל דדבר שא"מ אסור כבש"ס שבת כ"ב. מ"א: עיי"ש וממילא לדידי' מצוות אין צריכות כוונה לכד במתעסק דאין מתכוין כלל להמעשה. וכשידע דדבר זה הוא מצוה אף שאין מתכוין למצוה יצא. וע"כ שפיר קאמר לעולם יעסוק כו' ובמצות שלא לשמה. אבל למה דפסק הרמב"ם מצות צריכות כוונה לא הי' יכול להביא אלא בתורה שלא לשמה ומשום דנהנה כנ"ל חשוב מתכוין:

ובמה שביארנו הטעם בתורה אף כלי כוונה משום דנהנה. עוד יגדל טעם זה במחדש חדשים בתורה. ועיין בכוונת המקוה להרב מלאדי ז"ל:

והנה הדפסתי גם קיצור הלכה העולה מן הפלפול בפנים הספר ועליו יסוב הפלפול משום דקי"ל ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה, פירש"י פסחים ג': לפי שמתקיימת גירסא שלה יותר מן הארוכה. ועי' הפנים שהוא תכלית הפלפול בדרך קצרה יזכרו גם הפלפול בעצמו אף שהוא באריכות:

וזאת לדעת כי במלאכת לש יש סברא אחת בענין הקדמת קמח למים או מים לקמח אשר לא נתבררה לי כל צורכה אם היא נכונה. ולא מנעתי לכותבה כי כל פטוטי דאורייתא טבין:

עתה אחלה פני כל מעיין בספרי כל יעיין במרוצה רק יעינו בו במתינות. ואם יהי' דבר תמוה בעיניהם יעינו עוד הפעם בהסוגיא עצמה ובדברי הראשונים כי נלאיתי להעתיק כל דבריהם ז"ל בלשונם. ואם עדיין יקשה להם דבר יעינו בו פעמים ושלש. כאשר קרה לי כמה פעמים עם לומדים מופלגים שלא הבינו דברי לאמיתם מתוך מכתבי והשיבו עליהם עד שדברתי עמהם פא"פ אז הודו שלא הבינו כוונתי תחלה:

ראיתי לקיים בן יכבד אב לכתוב בפתיחת ספרי דבר מה ששמעתי מכבוד אמו"ר זצ"ל כפי' משנה ראשונה דברכות מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן. ואינו מוכן התלי' זה בזה. ואמר א"א ז"ל דענין הערב שמש שהצריכה תורה דאף אחר שטבל מ"מ מאחר שהי' טמא באותו יום נשאר בו רושם טומאה כל היום ובהערב שמש שהצריכה תורה דאף אחר שטבל מ"מ מאחר שהי' גם הרשימה. וכאשר הוא בטומאה כן הוא לעומתו בקדושה כשמקבל עליו עול מלכות שמים שחרית אף שאח"כ אין מחשבתו בזה מ"מ נשאר בו רושם קבלת עול מלכות שמים כל היום. ובערב שבא יום אחר נסתלק גם הרשימה וצריך לקבל עמ"ש מחדש עכ"ד פי חכם. ומצאתי כדבריו בפע"ח שער מנחה פ"א ז"ל כי לפי שנשאר עדיין רושם מן המוחין של ק"ש של שחרית. לכן אין עתה צריך לומר ק"ש במנחה. עכ"ל פע"ח:

עתה אני מתפלל תפלה קצרה שיהי' ספרי תועלת להתלמידים כנ"ל באריכות. ושיתקבלו דברי אצל חכמי לב. אך אם ימצא איזה טעות בספרי. ומבחר מין אנושי לא נמלט מטעות. אין רצוני שיתקבל זה הטעות כלל ויהי' בטל ומבוטל כלא הי':

אלה דברי עבד לעבדי ה'. אסקופה הנדרסת לרגלי חכמים הצדיקים זעירא ולא מן חבריא:

הק' אברהם.

ולטוב יזכר שם בני מהר"ש ג"י שטרח הרבה בסידור הכתבים על מכונם המוקדם מוקדם והמאוחר מאוחר. וגם מלאתי את ידו להוציא את כל פסקי הלכות מתוך הפלפול ולעשות את פנים הספר בלשונו כי הוא בעל צחות לשון הקודש. וקמא קמא דתיקן הביא לפני וראיתו מתאים עם הביאור לא החטיא המטרה. [רק במקומות מועטים שהצרכתי להגיה קצת הלשון לפי הלך רוחי]. והכל מסודר באופן נאות כל הלכה על מכונה ועלי' יסוב הביאור כחפץ לכבי:

להסיר מכשול מדרך עמי הנני להזהיר. היות כי ראיתי רשעים קבורים שהדפיסו ספרים בשם גדולים שהי' בדורות שלפנינו. וצפנו בתוכם סף רעל לצודד בהם נפשות נקיים ותמימים. כי הרואה יאמין לתומו כי הדברים האלו ממקור נאמן יצאו. לזאת ידע כל איש אשר ספרים הנדפסים בשם איש שהי' מהדורות שלפנינו. בלתי הסכמות גדולי ישראל שידעו שאמת הדבר שממקור נאמן יצאו הדברים. או לכה"פ שראו את כולו מעבר אל עבר שנקי הוא מחשש זיוף. פיגול הוא לא ירצה. ואינו נכון שיקנה אותם שום אדם ולא יביאם אל ביתו ולא יביט בהם כלל וכלל:

דברי הנ"ל.

פירוש רבינו אברהם מן ההר

צח

טעמא דמצוות לאו ליהנות אלא במצוה שהיא תלויה במעשה, שכשאדם עושה אותה אינו מתכוין לדבר הנאה, שאינו עושה אותה להנאת גופו אלא לעשות מה שנצטוה מאת השם, כמו שפירשנו באלו מותרין. אבל מצות לימוד, שהוא ענין ציור הלב וידיעת האמת, עיקר הציווי הוא כדי לצייר האמת ולהתענג וליהנות במדע לשמח לבבו ושכלו, כדכתיב פקודי י"י ישרים משמחי לב. ומשום הכי אבל אסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים³⁸, מפני שהם משמחים לבו על כרחו. הילכך לא שייך למימר במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות, שעיקר מצותו היא ההנאה והתענוג במה שמשיג ומבין בלימודו. הילכך כשהדירו זה את זה או הדיר זה את זה אסור לקרות בספר האוסר, שהרי על כרחו מגעת לו הנאה מממונו, ואיכא מאן דמתרץ נדאי בעי פטר גפשיה³⁹ בק"ש שחרית וערבית⁴⁰, ואיכא מאן דמתרץ דהואיל ויכול לצאת

ובית הכנסת. לרבי אליעזר עמידה שם ולא כניסה ויציאה לחודה, כדפרישנא בריש פרקין⁴¹. לנשיא. בגמרא מפרש מאי קאמר. לזכות. פירוש אף שאין הנשיא שם קנה הנשיא, ולא צריך שיזכה בו אחר בשבילו, דאלים כחו שהוא רודה בעם ויש בו כח להיות נכסים אלו אצלו כהפקר. בהוות. במה שהוא דרך. אמאי מתסר. דקס"ד דהכי קאמר מי שכתב ונתן חלקו לנשיא יהא אסור שם. תקנתו. שיהיו מותרין, יתן חלקו לנשיא אחר הנדר. דהא תנן⁴² מת או שמכרו לאחר מותר. קנתרנין⁴³. כעסנים ובעלי מריבה. לנשיא. ונמצא שאין להם כח לאסור, שאינו שלהם. כל מתנה. שאינה כענין זה שיהיה שלו ויוכל להקדישה. הילכך זו אינה מתנה ואביו אסור בה. לפתור. דהא קאמר והלה מותר בה. וקא תני מעשה שהיה אסור בה. הוכיח סופו. שלא גמר ונתן לאחר אלא כדי שיתן למודר. דהא קאמר בשעת מתנה ואינן לפניך. מדעתו. כלומר אם תרצה. וודאי גמר ונתן לאחר לעשות מה שירצה, ואם נתן למודר מותר בה. הכי גרסינן אבל אמר ליה ויבא אבא ויאכל מותר. כלומר הואיל ואמר ויבא בשעת המתנה משמע דוי"ו מוסיף על ענין ראשון אלא אפילו אמר יבא אבא. כלומר שאחר המתנה משמע, כלומר רצונך ש[ין]אכל, דהא לא אמר וי"ו דמוסיף על ענין ראשון. וכן נראה שפירש הר"ם פרק ז'⁴⁴

סעודתו. שטרח והכין סעודה גדולה. מוכיח. שכשנתן לאחר הסעודה לא גמר ונתן אלא כדי שיבא האב ויאכל, דהא קאמר יבא אבא ויאכל. ואעפ"י שנתן לו בסתם, הואיל ואמר אחר המתנה יבא אבא ויאכל, הסעודה

ניתנו (הובאו דבריו בב"י טור יו"ד ס"ס רכז). ועיין בג"י מגילה כו ע"ב ד"ה ובוה הדרך, ועיי"ש בבאר משה. ועיין תשובות התשב"ץ ח"ב סימן קסג. (37) מו"ק דף כא ע"א. (38) לעיל ח ע"א. (39) לעיל מו ע"ב ד"ה בשאין בה. (40) לעיל מו ע"א. (41) כגירסת הערוך. (42) ה"טו. ועיין מ"ש הר"ן בשם הרשב"א.

שדואג ומנטער יוחר פן יעצור ממי שאינו מצווה שיש לו פת צסלו שאם ירצה יניח עכ"ל. הרי לכל שמנטער יוחר נפיש אגרי' ומשום דזכותו יוחר גדול. ומה"ט מצוה זו יוחר מצשלוחו. ולפ"ז ניחא דמדמי לה להא דרצ ספרא מחריך רישא, דהא התם ליכא למצוה כלל על גופו, אלא משום דכל שעושה הכנה למצוה וטרח בגופו יש מצוה מצוה. וא"כ ה"נ אע"ג דהקידושין נחשב עליו דמעשה השליח כמעשה המשלח, מ"מ הרי נעשה מעשה זו בלא טירחא וכנ"ל וזה פשוט.

(ד) ובהא דסבר רצ יוסף דגדול המצווה ועושה, ומצוה שיש בו לער עדיף טפי, יש להקשות לכאורה לדברי רצ יוסף צצ"ק דף נו: ובכמה דוכתי. דאיתמר שומר מצוה רצה אמר כשומר חנם דמי רצ יוסף אמר כשומר שחר דמי. רצה אמר כשומר חנם דמי מאי הנאה קא מטי ליה. ורצ יוסף אמר כשומר שחר דמי צההיא הנאה דלא צעיא למיתבי ליה ריפתא לעניא הוי כשומר שחר וכו'.

(ולכאורה יש להקשות דהא אמרינן בחולין פ"ז א' וצ"ק לא: דהחוטף מצוה מחצירו חייב ליתן לו עשרה זהובים. הרי דמצוה שוה עשרה זהובים, וא"כ נימא צההיא הנאה דקעביד מצוה הוי שומר שחר. וי"ל לכאורה דהוא משום דמצות לאו ליהנות ניתנו, והנאת מצוה לא חשיב הנאה, כמצואר צר"ה דף כ"ח א' ובכמה דוכתי. משא"כ הנאת הפרוטה, שהוא הנאה לדדיית, ולא שייך על זה מצות לאו ליהנות ניתנו, וכמצואר צתוס' שבעות דף מד: [ד"ה ורצ יוסף] ע"ש).

ולכאורה יש להקשות מאי הנאה היא זו צמה שמיפטר מלמיתב ריפתא לעניא. הרי עי"ז מפסיד מצוה, ששכרו עשרה זהובים צעוה"ז. וי"ל דהרי גם עכשיו יש לו מצוה אחרת של השבת מצוה, ולא הפסיד מצוה. ונמצא משתכר צפרוטה ויש לו מצוה. אצל לפי מש"כ לעיל דכל שמנטער יוחר מצותו יוחר גדולה, ונמצא דכיון דמשתכר פרוטה מצותו קטנה הרבה מאילו עשה מצוה והפסיד פרוטה. ושוצ קשה מאי הנאה היא זו, והא עי"ז נתקטן מצותו. ואילו הי' סבר רצ יוסף דמי שאינו מצווה ועושה גדול ממצווה ועושה, היינו יכולין לפרש צההיא הנאה דמפטר מלמיתב ריפתא לעניא והוא צאמת יתן. אלא דכיון דמיפטר, וגדול מי שאינו מצווה וכו', הרי הרויח מצוה רצה. (ולא שייך על זה מש"כ לעיל צמוסקר דמצות לאו ליהנות ניתנו, דהא אינו מצוה חיוצית, ואדרצה נהנה צמה שאינו מצווה, ואכמ"ל). אצל כיון דסבר רצ יוסף דגדול המצווה ועושה, א"כ תקשי לשיטתו אמאי מיתשב הנאה צמה שמרויח פרוטה של צדקה, הרי מפסיד עי"ז זכות גדול. וכי תעלה על דעתך דאדם ירא שמים וחסיד המשתוקק למצות מאוד לא יהי שומר שחר גם לרצ יוסף.

(ה) וד"ה נלענ"ד לומר דרצ יוסף לשיטתי' אילו, דלדידי יש לו מצות צדקה ג"כ אע"פ שלא נתן. והוא דצגיטין דף ס' א' רצה ורצ יוסף דאמרי תרוייהו האי ספר אפטרותא אסור למקרי צי' צשבת מאי טעמא דלא ניתן ליכתב וכו'. והא לא ניתן ליכתב אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורחיק. ומצואר לכאורה דרצה ורצ יוסף לית להו הא